

Šime Županović

Split

RIBARSTVO I RIBARSKA TERMINOLOGIJA OTOKA HVARA

UDK 800.87.801.316.3.

Rukopis primljen za tisak 20. rujna 1986.

RIBARSTVO U PROŠLOSTI

Ribarstvo otoka Hvara u prošlosti sačinjavalo je veoma važnu stavku u ekonomiji hvarske komune. Ta činjenica kazuje da su se Hvarani veoma rano orijentirali na more. O tome govore i pisani izvori. Tako, na primjer, Statut Hvara se već u XIV stoljeću bavi pitanjem prodaje ribe.¹ Ni ovdje kao ni u drugim komunama ribari nisu smjeli prodavati ribu nigdje drugdje osim u javnoj ribarnici komune (*ad pescarium communis*). Terminacijama od 7. siječnja i 4. ožujka 1557. godine unesene su i neke nadopune u cijenama ribe.²

Sudeći po niskim cijenama ribe, kako se vidi iz propisa u Statutu hvarske komune, u usporedbi sa cijenama koje su bile propisane statutima skradinske³ i trogirске⁴ komune, moglo bi se zaključiti da je hvarsko područje bilo kudikamo bogatije ponudom ribe od ostalih komuna na Jadranu. O tome bogatstvu hvarske komune ribom govori nam 1525. godine i fra Vinko Pribojević, Hvaranin, u svom govoru mještanima. On ističe da je hvarsko more bogato neiscrpljivim mnoštvom ribe. Naročito je ono bogato na području hvarskoga kanala, to jest između otočića Šćedra i Hvara, a pisac napominje i da su Hvarani u to vrijeme imali veliku ribarsku flotu kojom su zarađivali od ribarstva »velike svote novaca«. »Smatram da moram spomenuti, nastavlja isti autor, i njihove brze brodove ili bracere određene za ribolov mrežama (samo u ljetno doba) kao i 180 manjih brodova s mrežama, pomoću kojih zarađuju ribolovom svake godine velike svote novaca... jer u Hvarana je *veliko obilje srdjela*«. ⁵

Ribolov u vodama otoka Hvara u prošlosti, kao što vidimo, bio je veoma unosan. O tim prihodima sačuvali su nam se i pisani dokumenti. U »Diarii di Ma-

rino Sanudo« zabilježeno je da je generalni providur Giustiniano u vrijeme pučkog ustanka na Hvaru god. 1512. opljačkao selo Vlaku (današnju Vrbosku na Hvaru), u kojemu su živjeli hvarski pučani. Tom prilikom je u Vlaku bilo opljačkano četiri do pet tisuća barila srdela i isto toliko skuša.⁶ Ako navedenu količinu preračunamo u neto-kilograme, tada ćemo dobiti da je tom prilikom bilo oteto preko 500 tona slane ribe, što je za ondašnje ribarske prilike predstavljalo ogroman iznos.⁷ Upravo se čini nevjerovatnim da bi u jednom selu bila koncentrirana tolika količina ribe. Međutim, nekoliko godina kasnije, to jest 1525, relacija sindika za Dalmaciju Leonarda Verniera i Gerolama Cantarinia to i potvrđuje, kad u opisu Hvara veli da ovaj otok obiluje vinom i srdjelom.⁸

Još nevjerovatnije se čini vijest sindika za Dalmaciju i Albaniju Antonia Dieda iz godine 1552, kad veli da su se na Hvaru pravile bačve i barila za 6000 dukata godišnje za čuvanje vina i soljenje srdela, koje love u velikim količinama u vrijednosti do 1.500 dukata godišnje. Od toga se Hvarani najviše izdržavaju.⁹

Ista relacija, govoreći o izvozu soli sa Paga, gdje se proizvode 32 tisuće modija, navodi kako četvrtina soli koja ostaje Pažanima za slobodno raspolaganje izvoze ovi na Hvar za potrebe soljenja ribe.¹⁰

Još je interesantnije izvješće sindika za Dalmaciju Michiela Bona i Gaspara Brizza godine 1559. u kojem navode da Hvar s Visom i Šćedrom ima godišnje prihoda preko 80.000 dukata, od toga 30.000 dukata vuče samo od lova srdela. Zbog toga se samo za barila i bačve svake godine potroši po pet tisuća dukata.¹¹

Gotovo u isto vrijeme kad sindici za Dalmaciju obavještavaju Senat u Mlecima o velikim приходima koje otok Hvar ima od ribarštine, što je veoma važan sektor ekonomije hvarske komune, vlastelin hvarski Petar Hektorović (1487—1572) tiska u Mlecima s datumom od 4. siječnja 1556. u izdanju od godine 1568, svoj halijeučki spjev: »*Ribanje i ribarsko prigovaranje*« u kojem je izražen po prvi put u našoj starijoj hrvatskoj književnosti pjesnički osjećaj za jednostavan ribarski život. Naročito je interesantno poglavlje u kojem Hektorović opisuje efekat ribarenja popunicom i nazive riba i ribarskog alata, koji su se upotrebljavali u to vrijeme. Neki od navedenih naziva za ribe u upotrebi su još i danas (zubaci, škarpine, komarče, čarnorepi, salpe, vrane, drozgi, pici, pagari, šargi, trilje, arbuni itd.).¹²

»Upada u oči, prije svega, da ova Hektorovićeva terminologija, koja bez sumnje odgovara narodnoj onoga vremena, kako se govorila na Hvaru, pokazuje daleko veći procenat narodnih slavenskih izraza negoli današnja ribarska terminologija na našem Jadranu. To znači da su mletački izrazi od njegova vremena pa ovamo počeli sve jače da prodiru u naš ribarski narodni govor.«¹³

Izvorne narodne nazive za ribe i ribarske alate nalazimo i početkom XVII stoljeća u djelu: »*Murat gusar — Razgovaranje morsko, složeno po Marinu Gazaroviću, Venetia 1623*« (hvarskog vlastelina).¹⁴

Iako je ovo djelo ostalo gotovo nepoznato u našoj ribarskoj literaturi, ono je ipak veoma interesantno jer sadrži mnogo narodnih, hrvatskih naziva za morske životinje, čak ih je više nego u Hektorovića.

Dovoljno je navesti samo nekoliko citata iz tog djela, pa da se uoči njegova važnost za proučavanje podrijetla ribarske terminologije otoka Hvara.¹⁵

Imajući u vidu navedene činjenice, a i mnoge druge, mogli bismo izvesti zaključak da nije slučajna koincidencija da su se upravo ta dva hvarska vlastelina prvi u našoj starijoj hrvatskoj književnosti XVI i XVII stoljeća počeli zanimati za more i pisati o moru, ribarenju, ribama, ribarima i olujama na Jadranu.¹⁶ Oni su dosta realistički unosili u svoja djela slike i događaje iz stvarnog života hvarske komune tog vremena. To se najbolje vidi i po navedenim narodnim nazivima za ribe o čijem jezičnom podrijetlu želimo govoriti u ovom radu.

PODRIJETLO NAŠE RIBARSKE TERMINOLOGIJE

Problemima ribarske terminologije na Jadranu prvi se stručno počeo baviti Petar Skok,¹⁷ profesor romanistike na Zagrebačkom sveučilištu. Autorovi nazori o historijskom razvoju i o podrijetlu naše ribarske terminologije ogledaju se u ovim postavkama:

»Hrvati su u novoj domovini, pored nekoliko općih naziva iz stare domovine (more, lađa, riba, vršva), trebali usvojiti i ostale nazive za mnoge stvari, koje im dotad nisu bile poznate, pa su za njih nazive vjerojatno prihvatili od svojih susjeda i od »svojih inojezičnih podanika«,¹⁸ naravno prilagođavajući im izgovor strukturi svog jezika. Iz toga je lako bilo izvesti zaključak da je naša ribarska i pomorska terminologija, odmah po dolasku naših pređa na more došla pod utjecaj grčko-romanskog elementa, koji je već prije toga vremena asimilirao terminologiju još starijih mediteranskih naroda.«¹⁹

Pri objašnjavanju jezičnog podrijetla naziva za pojedine vrste ribe na našoj obali Skok se rukovodio principima tradicionalne etimologije, koja se oslanjala isključivo na »*formu izraza*«, a ne na »*formu sadržaja*« na kojem bazira svoja istraživanja suvremena etimologija.²⁰ Suvremena etimološka istraživanja, za razliku od tradicionalne etimologije, baziraju se više na proučavanju većih cjelina, čitavih semantičkih klasa, a ne postankom pojedinih riječi. Jer etimologija nije više »puko povezivanje fonetskih formi, tj. označitelja sa što starijim fonetskim formama, nije više nizanje filijacija (<ili>) i konstruiranje nepotvrđenih oblika (*), već je, naprotiv, uporno i nesputano istraživanje što je moguće širih presjeka interferencija, diferenciranja, prilagođavanja i nastajanja novih oblika.«²¹

Kod tog novog pristupa proučavanju etimologije ihtionima značajnu ulogu igraju razne vanjske morfološke i sistematske, te ekološke karakteristike riba, koje »za lingvista znače semove, tj. semantičke sastavnice ili komponente značenja«,²² za objašnjavanje postanka naziva naših riba. Veliku pomoć pri tom razjašnjavanju etimologije ihtionima mogu pružiti i sami ribari, odnosno specijalisti ihtiolezi koji se bave proučavanjem morfoloških i ihtioloških karakteristika ihtiofaune. O toj pomoći ribara i ihtioleza specijalista govori i Vinja,²³ učenik prof. Skoka i nastavljatelj etimološkog izučavanja podrijetla naziva naših riba, primjenom principa suvremene etimologije.

Rezultat takvih skupnih proučavanja naziva naših riba i ostale morske faune, u kojima sudjeluju razni faktori, pokazuje na neke konstantne crte koje su karakteristične i za ihtiološku nomenklaturu ostalih naroda Sredozemnog bazena. U ihtiološkoj terminologiji u kojoj su se sačuvali ostaci nekadašnjih jezika, koji su se naslojavali jedan na drugi (mediteranski, grčki, latinski, romanski, pa slavenski i mletački sloj), to je veoma čest slučaj. Kao rezultat takvih proučavanja na mnogo širem području (mediteranskom, pa i evropskom), došlo se do zaključka da jezično podrijetlo naših imena riba možemo svrstati u ove grupe:²⁴

1. Nazivi koji potječu iz mediteranskog supstrata (predgrčkog i predrimskog), a koje su naši preci primili grčkim ili rimskim posredstvom;
2. Nazivi preuzeti od Grka, uglavnom posredstvom dalmatinskog romaniziranog življa (dalmatski jezik);
3. Nazivi preuzeti od dalmatinskog romaniziranog pučanstva, koje su Slaveni zatekli na ovim obalama i stisli u gradove i na otoke;
4. Nazivi nastali u dodiru s južnotalijanskim pučanstvom;
5. Nazivi koji su prodrli u hrvatski jezik za mletačke dominacije na istočnim obalama Jadrana;
6. Imena hrvatsko-srpskog porijekla koja se odnose najvećim dijelom na ekonomski nevažne ribe.

Slavenski elemenat u nazivima naših riba je novijeg datuma. Kao sakupljač narodnih naziva riba i ostalih morskih životinja uzduž naše obale, u periodu od 1952—1955. godine, sâm ili u suradnji sa prof. Vinjom, a ujedno kao ribarstveni biolog (ihtilog), pokušat ću na stranicama koje slijede prikazati, iako globalno, podrijetlo naziva riba otoka Hvara.

RIBARSKA TERMINOLOGIJA OTOKA HVARA

O ribarstvu otoka Hvara nemamo nikakvih pisanih vrela sve do prve polovice XIV stoljeća (1331).²⁵ U nedostatku podataka o ribolovu i ribarstvu dotičnog područja, poslužiti ćemo se, u tu svrhu, lingvističkom metodom ispitivanja leksičkog materijala sakupljenog na terenu *in vivo*.²⁶ Ispitivanje leksičkog materijala dopušta nam da stvorimo stvarnu predodžbu o načinu usvajanja ribarske terminologije od strane nadošlih Hrvata na području otoka Hvara.

Mišljenje je većine naših povjesničara da su Slaveni, koji su koncem VI i početkom VII stoljeća provaljivali u ove krajeve, pustošili u znatnoj mjeri, tako da je romansko stanovništvo uvelike stradalo i da je znatno bilo prorijeđeno. Prema vijestima Tome Arhiđakona i cara Konstantina Porfirogeneta ipak nisu ti Romani posve istrijebljeni, već je jednom dijelu uspjelo da se spasi pred tom silnom navalom, i to djelomice u rimske gradove, koji su ove burne godine preživjeli (kao Zadar i Trogir), djelomice opet u novoosnovane utvrđene gradove pored mora (Split, Kotor i Dubrovnik) i na otoke (napose Cres, Krk, Rab, Šoltu, Brač, Hvar, Vis i Korčulu).²⁷ Romani, koji su se odr-

žali u gradovima i na otocima, sačuvali su također rimsku kulturu i rimske uredbe i zakone.

Mnogo prije Romana osnovaše Grci (u V ili IV stoljeću pr. n. e.) svoje kolonije, među kojima i staro isejsko naselje Isu (Issa) na otoku Visu i naseliše se na otok Faros (današnji Hvar) i tu sagradiše grad, koji nazvaše istim imenom.²⁸

Ako znamo, prema tomu, da su prije dolaska Slavena na Jadran, na istim položajima živjeli Grci i dalmatinski Romani, onda je logično očekivati da će i naš pomorski i ribarski rječnik sadržavati u sebi veoma značajan broj elemenata preuzetih od »zatečenih« naroda.²⁹ Slavenski dijelovi današnjeg ihtiološkog vokabulara nastajat će kasnije i to pretežno za ekonomski nevažne ribe kao jedan od alternativnih naziva tamo gdje ih imamo više.³⁰

Kao rezultat takvih proučavanja na jednom mnogo širem području, mi smo u mogućnosti razlikovati dva osnovna tipa naselja na našoj obali i to: *predrim-skō* ili *rimsko* i *hrvatsko*. Pri preuzimanju ihtiološke nomenklature, ta podjela dolazi naročito do izražaja. Interesantan primjer, u tom pogledu, pružaju nam dva susjedna grada: *Zadar* i *Šibenik*. *Zadar* je *predrimsko* i *predslavensko*, a *Šibenik* čisto slavensko naselje.³¹ Dok gotovo svako ribarsko naselje u zadarskom području, bilo to grad ili selo, pokazuje po koju crtu arhaičnosti u ihtiološkoj nomenklaturi, što rječito govori o tome da su novi (slavenski) stanovnici mogli preuzeti ribarsku terminologiju od svojih predšasnika na tim točkama, dotle *Šibenik* takvih arhaičnih crta uopće ne pokazuje, osim u kontinentalnoj terminologiji, što znači da je u tom smislu bio u dodiru, i to u vrlo aktivnom dodiru sa »kontinentalnim« balkanskim Romanima.³² Njegov poljodjelski karakter lako se vidi u potpunoj i bogatoj terminologiji ratarskog alata i u veoma siromašnim dodirima s morem kod većine njegovog stanovništva. Ono što je za druge gradove na moru *barka* ili *brod* (Trogir, Hvar), to je bio za *Šibenik kar*. Taj odnos prema moru pokazuje da starijih romanskih naziva za ribe na šibenskom području nema, ili koliko ih i ima, oni su općedalmatinski, nisu dakle izrazito šibenski, pa je, prema tome, mnogo vjerojatnije da su ih uzeli od svoje okoline (možda čak i u najnovije doba!) nego od Romana samih u neposrednom dodiru (*kirna*, *lokarda*, *obrat*). Ovamo ide i naziv spuga za *Euspongia officinalis*. (Pod romanskim ovdje shvaćamo predmletački sloj, ili ono što se u znanosti naziva *dalmatskom* jezičnom fazom.)

Slavenski elementi u nazivima riba su vjerojatno novijeg postanja. A takvi oni zbilja i jesu, jer su svi jasni i bez arhajskoslavenskih promjena: *knjeginja*, *ovčica*, *prstavac*, *kozarica*, *kljunara*, *bilica*, *iglica*, itd.). Slavenski elementi su ili onakvi kakvi su u ostaloj Dalmaciji ili su novije tvorbe, a u ovom slučaju izrazito šibenski (*kljunara*, *krivac*, *bak*, *kopilić*, *prutaš*, itd.).³³

Sasvim drugačiju situaciju, međutim, imamo na zadarskom području, gdje su ti dodiri s balkanskim Romanima iz pozadine bili neznatni i gdje su naši pređi mogli naučiti pomorsko ribarstvo od dalmatinskih Romana koje zatekoše u gradovima ili naseljenim otocima.

Slično zadarskom području i došljaci otoka Hvara imali su prilike naučiti pomorsko ribarstvo od svojih prethodnika, kao što je to bilo i u ostalim gradovima predslavenskog podrijetla, gdje je u srednjem vijeku dolazilo do brze slavensko-romanske simbioze i gdje su osvajači »suočeni s nužnošću da

njima do tada nepoznatim pojmovima dadu imena.«³⁴ Ta imena su oni imali prilike preuzeti od zatečenih naroda.

Kod tog usvajanja, čistih grčkih oblika imamo vrlo malo i oni su se mogli oduprijeti svim mogućim etničkim naslojavanjima (latinskim, dalmatskim, slavenskim i mletačkim) samo na onim mjestima »koja nisu bila na glavnim putevima ili na važnim raskršćima, već daleko od gradova i ribarskih središta...«³⁵

Takvo mjesto na našoj obali je Trpanj, koji se duboko uvukao u kopno između Neretvanskog primorja i poluotoka Pelješca, gdje živi još i danas »jedan nastavljač starogrč. *éggraulis* za *Clupea sprattus* L., koji se u Trpnju zove »grànguliš« i koji oblik očito nastavlja Elijanov *éggraulis*. Još kojih tridesetak kilometara dublje u istom rukavu u mjestu Dubi nalazimo za vrstu cip-la *Mugil chelo* Cuv., u doba prije njegova mriještenja, naziv *šargujak*. U sličnim uvjetima kao »grànguliš« <*éggraulis* i *šargujak* <*sárgos* sačuvalo nam se samo na jednom mjestu među više od stotinu ispitanih lokaliteta.³⁶

Kako je taj proces adaptacije tekao na našoj obali možemo lijepo vidjeti i iz naziva »triglie« i »trilja«, koje u XVI i XVII stoljeću upotrebljavaju u svojim djelima Petar Hektorović³⁷ i Marin Gazarović.³⁸

Na istočnoj obali Jadrana ribari jasno razlikuju dvije vrste trlja. Veliku trlju (*Mullus surmuletus* L.) nazivaju raznim imenima: *trlja od kamena*, *trlja gro-tarica*, *prava trlja*, *trlja crvena*, *trlja od bada*, *trigla kriva*, *trlja od tvrda*, *trlja od zadiva*, *trija od praga*, *trija bračna*, *trija pragenjača*, *trija od kamena*, *trlja od škrape*, *trlja od vrše*, *trlja vršarica*, *trlja baduša*, *trlja od skrasa*, *trlja od kamena*, *trlja od grote*, *trija od kàmika*, *trlja od grote*, *barbun od kamena*, *barbun od grote*, *barbun od seke*, *brbun od seke*, *barbun*, *zgrčenica*, *skrčeni-ca*, *vršarica*, *marčana*, *marčanica*, *trljuf* i *brakulja*.³⁹

Malu trlju (*Mullus barbatus* L.), koja je veoma česta u vodama otoka Hvara,⁴⁰ nazivaju: *trlja*, *trlja*, *trija*, *trigla*, *trigja*, *triglja*, *trja*, *târja*, *târla*, *tarlja*, *trljun*, *trljica* (iuv.), *trijuncin* (iuv.), *trijun*, *trijunić* (iuv.), *trigjica*, *trljus*, *trljuh* (iuv.), *trljuf*, *barbun*, *barbon*, *barban*, *barbunezica*, *barbuc*, *brbun*, *trlja od fanga*, *triglja fangarica*, *triglja kopačica*, *trigla prava*, *trija od gliba*, *trlja vanjska*, *trljica od fanga*, *trlja od polja*, *trlja blatarica*, *trija glibuja*, *trija gli-bovica*, *trlja od sanbuna*, *trlja od mase*, *trlja glavačica*, *trlja od fanga*, *trlja od blata*, *trija od blata*, *trlja babòškarica*, *trlja smrda*, *barbun od fanga*, *barbun od blata*, *barbun od gliba*, *brbun od gliba*, *batogljajka*, *batoglavka*, *foangari-ca*, *fangarica*, *glibavac*, *kopač*, *mašljun*, *pujoglavica*, *prašćić*, *pračić*, *brkaš*, *brkavica*, *lužina*.⁴¹

Hrvatski nazivi: *trlja*, *trljica*, *trigja*, *trlja*, itd. grčkolatinskog su porijekla (*triglā*). K nama su došli dvojako. Oblici bez -g- došli su nam preko veneci-janskog (*tria*, *triglia*, *triglietta*),⁴² dok su oblici sa -g- (koji je u nas velik broj i sa znatnim arealima) izravni grecizmi, koji su preuzeti, po svemu sudeći, iz južnotalijanskih dijalekata.«⁴³

Grčki naziv *trigle*,⁴⁴ prema pučkoj etimologiji, postao je navodno otud što se *trlja* triput godišnje mrijesti. To pučko mišljenje iznosi i Opijan u stihu:

»Trlje dobiše ime po trokratnom godišnjem mrijestu.«⁴⁵

Prema klasičnim latinskim piscima Horaciju, Ovidiju, Juvenalu, Auzoniju, Marcijalu, Pliniju, itd., stari Rimljani su upotrebljavali za trlju svoj posebni naziv *mullus*.

Latini nazivalu trlje imenom *mullus*, jer kad pocrvene, nalikuju bojom crvenilu neke vrste obuće kod Rimljana. To navodi i Ovid u stihu:

»Nažuta trlja oblita tankom rumenom krvlju.«⁴⁶

Interesantno je da na susjednom Apeninskom poluotoku latinski naziv za »trlju« nije nigdje sačuvan, već se svuda po Italiji upotrebljava naziv *tria*, *triglia* od grčkog *triglē*, koji je u južnoj Italiji sačuvan valjda još od vremena kad je ona bila pod grčkom vlašću (Magna Graecia).⁴⁷

Na našoj obali, kao i u južnoj Italiji, sačuvao se taj grčki naziv »*triglē* u oblicima *trigla*, *trigja*, *triglie*^{47a} itd., koji su najbliži izvornom grčkom nazivu. Ti grčki elementi mogli su do nas dospjeti posredstvom dalmatinskih Romana⁴⁸ ili u mnogo manjem broju posredstvom mletačkog sloja.⁴⁹

ULOGA PUČKE ANALOGIJE U PRILAGOĐAVANJU JADRANSKIH IHTIOLOŠKIH NAZIVA

Vinja^{49a}, proučavajući jezično podrijetlo naziva riba na istočnoj obali Jadranskoga mora, sabranih na više od 170 lokaliteta, zastupa veoma značajnu tezu o karakteristikama tih popisa. Ta njegova teza je veoma interesantna ne samo sa stanovišta etimološke strukture hrvatske ihtionomije i katkada sa frapantnim podudaranjima s drugim mediteranskim etimologijama, već naročito sa stanovišta sukcesivnih slojeva koji su pokrivali ova područja od vremena romanizacije. Raspolažući mnogobrojnim varijantama jednog te istog imena, zatim s mnogobrojnim sinonimima za istu »označenu stvar« i naročito poznavajući veoma velik broj denominacijskih tipova za različite vrste imenovanih životinja, uspio je konstatirati na kakav se način vršila ta polagana penetracija elemenata sukcesivnih slojeva u jeziku primaoca, u našem slučaju hrvatskog obalnog pučanstva. Tome su doprinijeli i historijski uvjeti.

Kao što vinja (49a) dokazuje, direktnih jezičnih veza između Hrvata i Grka na našoj obali nije bilo. Prema tome možemo pretpostavljati da su mnogi hrvatski nazivi riba, koji ne pokazuju nikakve veze s bilo kakvim prethodnim ili naknadnim etničkim slojem, mogli biti preuzeti jedino od naroda koje su naši stari zatekli na obalama Jadrana, tj. dalmatinskih Romana. Starodalmatski, u tom slučaju, poslužio je kao neka vrsta posrednika između grčko-latinskih i hrvatskih naziva.⁵⁰ Isti je kao jezik urbanog pučanstva prvi došao u izravni dodir s grčko-latinskim elementima, usvojio i adaptirao mnoge njihove elemente i tako adaptirane prenio novonadošlim Hrvatima, koji su ih ponovo adaptirali i deformirali u skladu sa svojim jezičnim sustavom što se odrazilo u mnogim slučajevima tzv. pučke etimologije.⁵¹ To prilagođavanje novom jezičnom sustavu može biti različitog intenziteta. Ako se stariji elemenat, u ovom slučaju grčki ili latinski, u potpunosti uskladio novoj sredini, preuzevši izvanji oblik neke riječi, a »nastavivši i dalje označavati svoj stari pojam«, dolazi do pojava tzv. pučkih analoških kreacija, pučke etimologije, kontaminacije i sl.⁵²

Na koji su način Hrvati adaptirali svome sustavu pojedine grčko-latinske elemente posredstvom dalmatinskih Romana, možemo najbolje vidjeti iz nekoliko slijedećih primjera uzetih iz pučke ihtiološke nomenklature otoka Hvara.⁵³ Kod ove naše analize služili smo se obilno radovima naših uglednih lingvističara.

Analoške kreacije pučke etimologije

RUB (Stari Grad) < grč. rhómbos za vrstu nazvanu u sistematici *Psetta maxima* (L.).⁵⁴ Pučkom analoškom kreacijom grč. rhómbos je preko *rub* prešlo u hrvatski *rubac*, tj. zaodjenulo se u hrvatski oblik (u sasvim drugom značenju), ali je i dalje nastavilo označavati u određenom kontekstu isto ono što je označavao i grčki termin.

ŠKARAM (Stari Grad) < grč. skarthmós za vrstu *Sphyraena sphyraena* (L.). Starigradski *škaram*, mesinski *scarmu*, provansalski *peis escaume* i katalanski *escàlum* potječe od grč. glagola skáirō »skočiti«, koji se nalazi kao osnova mnogobrojnih ihtionima. Naziv za ovu vrstu je u skladu s njenim ponašanjem (behaviour).⁵⁶

TRAGALJ, TRAGLJICA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska i Sućuraj) < grč. trágos »trog«) ili dalmatoromanski sa sufiksom: *tragalj*, *tragla*, *tragja*, za vrstu *Spicara maena maena* L. Nazivi *tragla* i *tragja* označavaju ♀. Sve su te forme *neprozirne*, tj. nemotivirane i za hrvatsku jezičnu svijest ništa ne znače i zato nisu pružile ili dale povoda hrvatskom sustavu da na njima ili iz njih nešto izvede ili da ih reinterpreтира. Ostale su i dalje neprozirne, ali im etimologiju znamo. To je grč. TRÁGOS »jarac« (cf. ♂ jebac, prč, praz, itd., a u talijanskom imamo slične semantizme: *ciavolo* — Bari; *ciàuli* — Catanzaro, Napulj; *ciaula* — Mesina, Palermo; *ciavarru* — Lecce, Brindizi, Taranto).⁵⁷

CIPOL (Stari Grad, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < grč. képhalos > kasnolatinski *cephalus* za *Mugil* spp.⁵⁸ Kao leksički relikat dalmatoromanski mogu se smatrati oblici sa *ce* > *c* i sa *ph* > *p*.⁵⁹ Već se spominje kod Gazarovića u XVII stoljeću.^{59a}

U južnoj Italiji od grčkog képhalos imamo *cefalo*, što bi odgovaralo našem *cipol*.⁶⁰

DRAGANA (Sućuraj) < grč. drákaina za *Trachinus* sp. u značenju »zmajeva žena«, »aždaja«. Kod ovog izraza potrebno je odijeliti forme koje dolaze od grč. drákaina i koje su bez sumnje dalmatske od onih čija je provenijencija južna Italija.⁶¹ Slavenski prijevod *pauk* upotrebljava već Gazarović u svom djelu.^{61a}

MENULA (Stari Grad) < Deminutivni oblik lat. MAENULA za vrstu *Spicara maena flexuosa* Raf. Tip *maenula* je veoma rasprostranjen u talijanskim i hrvatskim dijalektima, kao i u Mediteranu uopće. U Italiji ga nalazimo pod raznim nazivima, kao npr., *menola*, *mèndola*, *menola schiava*, *meno-*

la comune, itd. U novogrčkom su zabilježene dvije forme: *mánoula* i *mélona*. U Izraelu imamo: *manun*; u Monaku: *menura*; Malti: *menula*; u kastiljanskom: *mena*, *mendola* i u Francuskoj: *mendole*, *mandole*, *mendoule*, *amendoula*, *mundouire*, *mendol*.⁶²

SAMAR ♂); SAMICA (♀) (Stari Grad, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < grč. *smaris* za vrste *Spicara maena flexuosa* Raf. i *Spicara smarís* (L.). Ovaj izraz je bio veoma rasprostranjen na dalmatskom teritoriju, jer se on veoma brzo uklopio u odgovarajući semantizam kojeg više nema. Odnos ♂ i ♀ nije nikada bio zabilježen kao *samac* ~ *samica*, što bi se moglo očekivati, već *samar* ~ *samica* (♀).⁶³

GIRA, GIRICA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < lat. *gerres* za *Maena* sp. Posuđenica iz dalmatoromanskog. U susjednoj Italiji postoje mnogobrojni nastavljači lat. GERRES: *zero*, *zerola*, *zerlo*, *zerolo*, *zero di scoglio*, *zerolo della corona*. I kod ostalih naroda u Mediteranu nalazimo nazive za giru iz istog korijena: provansalski: *giarret*, *gerret*, *gerle*; španjolski: *jerrete*; katalanski: *jarret*, *jerret*, *gerret*, *cherret*, *xarret*, *xerret*, itd.⁶⁴

KANJAC (Hvar, Vrboska, Sućuraj), KANJOC (Stari Grad, Jelsa) < grč. *hánne* od *háino* za vrstu *Serranus cabrilla* (L.), Grčko podrijetlo naziva za ovu vrstu je i dan-danas veoma rašireno u Mediteranu. Tako, na primjer, kanjac se u Siciliji zove *chana*, na Malti: *channa*, u Tarantu: *canna*, *cànnole*, *cannuso*, u Napulju: *canna*, u Turskoj (asil) *hani*, a ista se osnova nalazi čak i u današnjem hebrejskom u Izraelu (*ekonús*). I dan-danas se kanjac u Grčkoj zove *chános*. Grčki *hánne* se održao ne samo na obalama Egejskog mora, gdje on označava istu ribu, već i u južnoj Italiji; Gaeta: *cannusi*, Napulj: *cannuso*, Molfeta: *canna*.⁶⁵ Iz navedenih naziva proizlazi da nema nikakve sumnje da je naše *kanj*, *kanjac* potekao od iste osnove.

Područje rasprostranjenja za ovu vrstu je, kao što vidimo, veoma široko, to jest od Male Azije do Gaete. Na čitavom tom području, pripadnici različitih etničkih grupa, budući da su suočeni s istom stvarnošću, »organiziraju supstancu sadržaja na sličan ili čak na jednak način«. ⁶⁶ *Forma izraza* kod postanka naziva ove vrste ustupa svoje mjesto *formi sadržaja*, kad znamo da se ta riba naziva u grčkom *hánne*, u latinskom *hiatula*, a u engleskom »gáper«, to jest da se sve tri *forme sadržaja* temelje na vrijednosti »zijeovati«, što je karakteristično za ovu vrstu u opísima ribara, kao i u determinaciji ihtiologa.⁶⁷

FIGA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < grč. *phýkes* za vrstu *Labrus bimaculatus* L. Kod podrijetla naziva ove vrste lijepo se mogu ilustrirati kontakti grčko-romansko-slavenski na istočnoj obali Jadrana.

Ihtionim grč. *phýkes* (Aristotel) leksikografi definiraju kao »ribu koja živi među morskim travama«. To je ime izvedeno iz grč. *phýkos*, što znači »alge, morsko bilje«. Grčko ime *phýkes* prešlo je u dalmatski (*figa*), koje se u svom izvornom obliku zadržalo sve do danas na dosta lokaliteta srednje Dalmacije. I kod ove vrste, kao i kod kanjca, temelji se *forma sadržaja*, u ovom slučaju habitata, koji je karakterističan za ovu vrstu.⁶⁸

GLUHI PAS (Vrboska) < grč. *glaukós*, lat. *glaucus* za vrstu *Prionace glauca* (L.). Ovaj izraz u našem jeziku počiva na osnovi »gluh«, nepoznat kod riba. U Mediteranu nalazimo često nazive za odgovarajuće vrste morskih pasa prema boji njihove kože. Među raznim bojama plava je najčešća u upotrebi. Tako, na primjer, u Veneciji imamo *can turchin*, u Alžiru *peau bleue*, u Sète *tchi blü*. U Dalmaciji mi istog psa zovemo *modrulj*, *modralj*, *modrun*, *modrnjak*, *modri pas*.⁶⁹ Riječ »plav« mogla bi biti veoma bliska našem »gluhač«, ime pod kojim Aristotel i Atenej označuju vrstu morske ribe plavo sive boje.⁷⁰ Zahvaljujući dalmatskom jeziku, konsonanti *gl* — sačuvani su i kako je riječ bila nemotivirana, morfo-semantička adaptacija u hrvatskom se izvršila formalno najbližim »domaćim terminom, koji se našem čovjeku našao pod rukom.«⁷¹

BARAKULA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska) < grč. *bárakos* kao osnova mnogih talijanskih i hrvatskih forma za vrstu *Raja (Raja) miraletus* L. Hrvatski nazivi za ovu vrstu su venecijanske posuđenice (relativno recentne) jer ne pokazuju nikakve fonetske promjene, koje smo navikli susretati u grčkim elementima koji su prešli u slavenski, posredstvom dalmatskog.⁷²

KOMARČA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < grč. *komarís* za vrstu *Sparus aurata* L. Naziv *komarča* (kod Botteriija komorka) nalazimo samo u srednjoj Dalmaciji. Hektorović ga spominje u svom djelu.⁷³ Isti izraz nije poznat u ostalim terminologijama Mediterana. Jedino u modernom grčkom nalazimo ihtionim *komarís*, koji bi se mogao dovesti u vezu sa grč. *kómaros*. Taj fitonim je sačuvan u Dalmaciji u izrazima *komora*, *komorina*, *komorčar*, *komorovac*, *komorika* za *Arbutus* sp., čiji plod crvene boje se dovodi u vezu sa sličnim bojama koje se nalaze na marginama operkula i ispod pazuha prsne peraje kod ove vrste.⁷⁴

GOF (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < grč. *gó(m)phós* za vrstu *Seriola dumerilii* (Risso). Ime se sačuvalo sve do danas u pučkom grčkom pod nazivom *gó(m)phós*. Metafore koje su upotrijebljene za ovu vrstu, potpuno bi odgovarale njezinom ponašanju i habitatu.⁷⁵

BUCAT (Stari Grad, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < lat. *buttis* (vjerojatno predmle-tačkog sloja) za vrstu *Mola mola* (L.). Metafore i denominativni tipovi kod ove vrste su više manje zajednički i u ostalim mediteranskim jezicima. Konzervacija — ü — (u svim njenim varijacijama) ukazuje na prisutnost balkanske riječi starijeg datuma.⁷⁶

Etimologija lat. BUTTIS semantički ne pravi nikakve teškoće. Fonet-ski prelazi se objašnjavanju lako, to jest — *c* u osnovi *buc* dolazi od *butac* → gen. *butca* → *buca*, dativ *bucu*, itd.⁷⁷ Iz ovoga bi proizlazilo da je naše *butac*, gen. *buca* venecijanska posuđenica »bottazza« (»barile«, »bariletta«).⁷⁸

Metafore su karakteristične za ovu vrstu u čitavom Mediteranu. Zbog svog okruglog, sakatog oblika i teškog pokretanja u morskoj vodi, naši ribari su od davnine uspoređivali ovu ribu s raznim okruglim predmetima

(cf. *orbis* kod Plinija, francuski *poisson lune*, hrvatski *misečarka*, malteški *kamar*: (mjeseć), talijanski *pesce roda*, španjolski *rueda*, *troco* itd).⁷⁹

Uspoređenje s barilom ili mješinom nije nimalo začuđujuće. Istu metaforu nalazimo gotovo po čitavom Mediteranu: portugalski: *bot*; katalanski: *bot*; francuski *bout*.⁸⁰ Kao što vidimo, riba je dobila ime od metafore s kojom je bila upoređena, to jest, s barilom, dok je samo ime postalo metonimijom instrument. Od *buc* (Fischtrampe) imamo razne nazive ribe: *buc*, *bucanj*, *bucat*, *bucalo*, *bucal*, *bucan* i *bucać*.⁸¹

ŠARAG (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), ŠARAK (Sućuraj) < lat. *sargus* za vrstu *Diplodus sargus* (L.). Može također biti i dalmato-romanski leksički ostatak od lat. *sargus* = grč. *sargós* mediteranskog podrijetla.⁸² Spominje ga i Hektorović (Ribanje . . .) pod nazivom *šarg*.⁸³

*BABA (Stari Grad, Vrboska, Sućuraj), BABASLINKA (Hvar), BABICA (Jelsa) < lat. *Baba* »slina« za *Blennius* sp. Svi naši nazivi za *Blenniidae* koji pokazuju osnovu *baba* nisu ništa drugo nego prekrajanja latinske riječi **baba* »slina«⁸⁴ Svakako je najzanimljiviji oblik, u pogledu, *babaslinka* (Hvar) od *BABA + *slina*, tj. »slina + slina« za vrstu *Blennius pavo*.⁸⁵ Ove hibridne složenice tautološkog tipa obuhvaćaju u jednu riječ dva sinonima (»baba« + »slina«), koji se ne osjećaju kao takvi. Izrazi »slina« i »bala« su također potvrđeni u svim romanskim jezicima bilo kao apelativ bilo kao leksem za označavanje *Blennius* spp. (naročito u talijanskoj, francuskoj i grčkoj nomenklaturi).⁸⁶

LUBIN (Hvar, Jelsa, Sućuraj), JUBIN (Stari Grad, Hvar, Vrboska) < lat. *lupus* za vrstu *Dicentrarchus labrax* (L.). Čini se da je riječ LUBIN izvedenica s pomoću pridjevnog ili deminutivnog lat. sufiksa — *inus* (*lupinus*) od kasnolatinskog *lupus*.⁸⁷

Naziv *lubin* nalazimo već kod Gazarovića u XVII stoljeću.⁸⁸

Biološko-ekonološke karakteristike kod ove vrste mogu nam biti od znatne koristi za etimologiju naziva LUBIN. Latinski naziv *lupus* u potpunosti bi odgovarao za ovu vrstu, koja se odlikuje svojom proždrljivošću, brzinom, naglošću i lukavošću. Kontinuitet ovog naziva u funkciji ihtionima možemo pratiti od Portugala do Jadrana.⁸⁹

portugalski: *lobaro*, *robalo*, *lobarráz*;

španjolski: *lubina*, *lobina*, *lobo de mar*, *lupiniá*, *llobarro*, *llobarret*,
(katal.) *llop*, *llubarro*, *llubina*, *lubaro*, *lupiyá*, *róbalo*, *robaloa*,
robaliza;

francuski: *loup*, *loup de mer*, *lubin*, *lubine*, *lubineau*, *loupassou*;
(provans.) *loubas*, *luvassu*;

(baskijski) *lupina*, *lupatcha*;

talijanski: *loasso*, *luasso*, *louvasso*, *loubas*, *loubasson*, *loazzo*, *lovazzo*, *luvo*, *lupo*, *lupasso*, *lupu*, *lupu de mari*;

sardski: *lupu*.

Analizirajući na takav način opće forme sadržaja jednog ihtionima, tj. znakova koji služe za označavanje jedne fizičke realnosti (forme sadržaja) i koji se pokazuju u svoj svojoj jedinstvenosti u svih ribara i ljudi od mora, vjerujemo da se našlo potpuno opravdanje svim nazivima za *Labrax lupus* u nomenklaturama romanskim, slavenskim, albanskim, turskim, itd.

UŠATA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < lat. *osseata* za vrstu *Oblata melanura* (L.).⁹⁰ Što se tiče naziva za ovu vrstu, možemo ih podijeliti u dvije grupe na čitavom prostranstvu Mediterana. Oni koji dolaze od grč. *melánouros* i drugi koji nastavljaju latinski OCULATA.⁹¹ Helenski svijet je uzeo, dakle, široku crnu mrlju na repnoj stapci, dok su Latini vjerojatno bili impresionirani njenim velikim očima. Što se tiče grčkog naziva *melánouros*, na istočnoj obali Jadrana postoji samo nekoliko lokaliteta na jugu, dok u srednjem Jadranu nalazimo prvi put ime *čarnorep* kod Hektorovića.⁹² Izraz OCULATA je mnogo rašireniji u ovom pogledu. On vuče svoj korijen od lat. *osseata*. Izraz *osseata* je prihvaćen kao osnova našem najrasprostranijem izrazu za ovu vrstu u Jadranu, tj. *ušata*. U prilog izrazu *osseata*⁹³ govore i njeni oblici *ošata* i *osāta* za sjeverni Jadran. Na Siciliji postoje također za ovu vrstu izrazi *occhiata*, *ucchiata*, koji odgovaraju našem *ukjata*, odnosno *ušata*, kako su je zabilježili ihtiolozi. Ovdje mi ne možemo govoriti o bilo kakvoj direktnoj posuđenici iz Sicilije, već nas upućuje na pretpostavku da je *ušata* (i na Siciliji i u Dalmaciji) samo adaptacija latinskog imena ove ribe tako česte na obalama Mediterana.⁹⁴

RAŽA (Hvar, Sućuraj), ROŽA (Stari Grad, Jelsa), ROŽINA (Vrboska) < lat. *raia* za vrstu *Raja (Raja) clavata* L.⁹⁵

ARBUN (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < lat. albor od *albus* »bijel« za vrstu *Pagellus erythrinus* (L.). Venecijanska posuđenica. Već ga Hektorović spominje u svom »Ribanju«.⁹⁶

TRNJJAČA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), TRNINA (Sućuraj) < lat. torpedo — *ine* za *Torpedo* sp. Prema Skoku naziv trnjača < *třnuti* (hrv.),⁹⁷ »ukočiti« sc. ruku (usp. provansalski *arouncebras*, koji u potpunosti odgovara našem TRNIRUKA. Tek oblici koji sadrže -p- bili su pod utjecajem lat. TORPEDINE(M), što je opet < s lat. *torpescere* »trnuti«. Naš oblik *trpigna* pokazuje svojevršno lat. TORPIGO, -GINIS, ali on nije zabilježen na Hvaru. Starodalmatski leksički ostatak *tarpina* < lat. *torpedine*, itd. je vjerojatno preko dalmatskoga primljeni grecizam *tourpaina*. Između raznih forma koje je pučka etimologija motivirala, dovoljno je navesti: + hrv.-srp. glagol *třnuti*: *trn*, *trnka*, *trnovača*, *trnjača*, *trnjevača*, *tornjača*, *trnjavka*, *trnak*, *trngulja*, *trnina*, *trnjuga*, *trnjača*.⁹⁸

GAVUN (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < lat. *acus* za vrstu *Atherina hepsetus* L. (mletačka posuđenica). Ovaj naziv je nepoznat na Apeninskom poluotoku.⁹⁹ Skok je mišljenja da naš naziv GAVUN potječe od

mletačke riječi *agon*. Umjesto mletačkog *o* u *agon*, izraz GAVUN pokazuje krčko-romansku diftongaciju (*au* za lat. naglašeno *ó*).¹⁰⁰

LJIGA (Jelsa), IGA (Stari Grad, Hvar), JIGA (Vrboška), OJUGA (Sućuraj) < lat. *hallex, halicis* za vrstu *Atherina (Hepsetia) boyeri* Risso. Dalmato-romanski leksički ostatak iz ribarske terminologije od lat. *hallex*, gen. *icis*; usp. grč. *halykón* »soliti«.¹⁰¹

SARAKINA (Sućuraj) < lat. *salaca* za vrstu *Sprattus sprattus sprattus* (L.).¹⁰²

KANTAR (Sućuraj), KANTOR (Hvar, Jelsa, Vrboška) < grč. *kántharos* > lat. *cantharus* mogu biti i mletačke posuđenice (*cantara, cantarella*) za vrstu *Spondyliosoma cantharus* (L.).¹⁰³

LICA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboška, Sućuraj) < lat. *lichia* za vrstu *Lichia amia* (L.) vjerojatno je kasnomletačka posuđenica (cf. *lizza*).¹⁰⁴ Već je Gazarović spominje u svom djelu.¹⁰⁵

SVOJA (Stari Grad), SVOJ (Vrboška), ŠVOJA (Hvar, Sućuraj) < lat. *solea* su talijanske ili mletačke posuđenice. Možda i prevedenica unakrštenog romanizma *solea + folia* > *svoja*, dok je naziv LIST (Jelsa) slavenska riječ.¹⁰⁶

SKLAT (Vrboška, Sućuraj), ŠKLAT (Stari Grad, Jelsa) < lat. *squatius + ūlus* za vrstu *Squatina squatina* (L.). Starodalmatski — *Sklata*.¹⁰⁷

KIRJA (Stari Grad), KIRNJA (Hvar, Jelsa, Vrboška), KERNJA (Sućuraj) < lat. *acernia* za vrstu *Epinephelus guaza* (L.). Bez početnoga *a* govori se, kao i kod nas, u salentskim dijalektima (južna Italija), *černja*. Konsonant *k* za lat. *c* pred *e* dokazuje jasno da je *Kernja* doprla do nas ne direktno od Grka nego od Romana u Dalmaciji.¹⁰⁸

PIRAK (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboška, Sućuraj) < grč. *pérke* usp. pridjev *perknós* > lat. *pérka* izvodi se od grč. *perknós* »crnkast«. Vjerojatno leksički ostatak dalmatoromanski od lat. *perca*.¹⁰⁹

Naši nazivi za ovu vrstu počivaju najvećim dijelom na grčkoj osnovi i pokazuju sve vokalske i konsonantske varijante koje su zabilježene kod starih pisaca (starogrč. *pérke*, novogrčki *pérka*, imaju ime po crnkasto išaranim leđima).¹¹¹

SALPA (Jelsa, Vrboška), SOLPA, SOLPUŠICA (Stari Grad), SAPA, SALPUŠICA (Sućuraj) < lat. *salpa* za vrstu *Box salpa* (L.). Dalmatoromanski leksički ostatak, mediteranskog podrijetla. Na dalm.-rom. deminutivni sufiks — *ūceus* > oč: *salpoč*.¹¹² Hektorović i Gazarović spominju je pod tim imenom u svojim djelima¹¹² (*salpa*).

BUKVA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboška, Sućuraj) < grč. *bōax* (stezanjem) *bōx*, ak. *bōka*. Oblik s nesonoriziranim velarom *bukva* potječe iz dalmato-romanskog za vrstu *Boops boops* (L.).¹¹³

SPAR (Vrboska, Sućuraj), ŠPOR (Stari Grad, Hvar, Jelsa) < lat. *sparus* za vrstu *Diplodus annularis* (L.). Dalmato-romanski leksički ostatak (ili od tal. *sparo*).¹¹⁴ Nalazimo ga već kod Gazarovića u XVII st.¹¹⁵

PAGAR (Stari Grad, Hvar, Vrboska, Sućuraj), PAGARIĆ (Jelsa) < grč. *phá-gros* = lat. *pagurus* za vrstu *Sparus pagrus* L. Vjerojatno dalmatoromanski leksički ostatak iz ribarske terminologije.¹¹⁶ Spominje ga Hektorović u XVI stoljeću.^{116a}

SKARPUN (Stari Grad), ŠKORPUN (Hvar), ŠKRPUN (Jelsa, Vrboska, Sućuraj), ŠKARPINA (Stari Grad), ŠKORPINA (Hvar), ŠKRPINA (Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < lat. *scorpaena* < grč. *skórpaina*. Dalmato-romanski leksički ostatak.¹¹⁷ Spominju ga već Hektorović i Gazarović u XVI i XVII st.¹¹⁸

KRB (Sućuraj), HARBA (Stari Grad, Vrboska) < lat. *corvus*. Dalmato-romanski ostatak sa *rv* > *rb*.¹¹⁹

LUC (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < lat. *lux, lucius* za vrstu *Euthynnus euthynnus alletteratus quadripunctatus* (E. Geoff. S. Hil.).¹²⁰

TUNJ (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < lat. *thynnus, thunnus* < grč. *thýnnos* za vrstu *Thunnus thunnus thynnus* (L.).¹²¹

ŠNJUR (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj). Dalmato-romanski leksički ostatak od vulgarno-latinskog *sauru* + —one u metatezi + *snur* > *šnur* > *šnjur* za vrstu *Trachurus trachurus* (L.).¹²²

JAGLUN (Stari Grad, Sućuraj), IGLUN (Hvar), JAGLUN GLUHI (Jelsa), DIVLJI JAGLUN (Vrboska) < lat. *acus* za vrstu *Xiphias gladius* L. Sufiks —*un* je zacijelo romanski. Zbog toga je moguće da se u riječi JAGLUN unakrstila naša riječ s romanskom.¹²³

GLAMOČ (Sućuraj), GLAMAC (Stari Grad), GLAMOČI (Hvar, Jelsa, Vrboska) < lat. *gobio, gobius*, < grč. *kōbios*. Sufiks -oč (*glamoč*, gen. -oča, odnosno *glamoči* za razne vrste *gobiusa*, najvjerojatnije je romanski -*ūceus*, koji ima deminutivnu funkciju. Osnovu ove denominacije sačinjava *gláva*.¹²⁴

DRKONA (Sućuraj) < lat. *draco, -ōne* za vrstu *Mustelus mustelus* (L.). Vjerojatno leksički ostatak dalmato-romanski.¹²⁵

MARINA (Stari Grad, Hvar), MORINA (Jelsa, Vrboska, Sućuraj) < lat. *mūr(a)ena* < grč. *mýraina* (*ē* > *i*). Dalmato-romanski leksički ostatak iz ribarske terminologije za vrstu *Muraena helena* L.¹²⁶ Spominje je i Gazarović u XVII st.¹²⁷ U turskom se za panmediteranski naziv za *mürinu* (*Muraena helena*) razvija po formalnoj paradigmi u izrazima (kojima je ishodište kao i našem *morina* u grč. *mýraina*) *murana, merina, zmirena, mürena* i odatle *müren*.¹²⁸

JAGUJA (Stari Grad), ANGULJA (Hvar), JEGULJA (Jelsa), JAGULJA (Vrboška) < lat. *anguilla* za vrstu *Anguilla anguilla* (L.). Taj je naziv etimološki isti i za zmiju: lat. *anguis*. JAGULJA je stara posuđenica.¹²⁹

ČEPA (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboška) < lat. *clipea* za vrstu *Alosa alosa* (L.). Radi se vjerojatno o talijanskoj posuđenici. Različiti talijanski oblici su obilno zastupani: *chepia*, *cheppia*, *chieppa*, *cepa*, *ceppa*, *ciepa*, itd.¹³⁰

Iz ovih nekoliko podataka o podrijetlu ihtiološke nomenklature otoka Hvara mogli bismo zaključiti da su se Hvarani počeli veoma rano baviti ribolovom. Ta činjenica ukazuje također da je i hrvatski jezik, pored grčkog, latinskog, dalmato-romanskog i mletačkog, igrao značajnu ulogu u ihtiološkoj denominaciji na istočnoj obali Jadrana, upotrebom pučke etimologije.

POPIS NARODNIH IMENA RIBA ZA RIBOLOV U HVARSKOM PODRUČJU

Skok¹³¹ je gotovo prije pola stoljeća istakao važnost ihtiološko-lingvističkog izučavanja pučke terminologije, gdje bi uz znanstveno ime bila »tačno naznačena narodna terminologija koja varira od mjesta do mjesta...« Jer »...kad se bude za svaki naš naziv znao naučni termin, istom onda će se moći pristupiti tačnom upoređenju sa ribama ostalih zemalja oko Mediterana.«¹³²

Dakle, trebalo je proći pola stoljeća da se realizira jedan takav pokušaj. Četvrt stoljeća je bilo potrebno da se sabere i etimološki obradi jezična građa o nazivima riba i ostale morske faune na istočnoj obali Jadrana. Ukupno je bilo sakupljeno gotovo 7000 naziva na našem »jadranskom potezu«.¹³³ Sakupljeni su samo narodni nazivi, koje smo uspjeli *sami* zabilježiti prilikom naših terenskih obilazaka. Najveći dio materijala, odnosno njegove identifikacije, izvršen je u periodu između 1952. i 1955. godine. U tom mukotrpnom radu sudjelovali su prof. dr. V. Vinja, redoviti profesor zagrebačkog Sveučilišta i autor ovog rada.

Kao rezultat tog zamašnog pothvata štampano je kapitalno djelo: »JADRANSKA FAUNA — etimologija i struktura naziva«,^{133a} koje je napisao prof. V. Vinja. Samo djelo se sastoji od dva osnovna dijela: a) lingvističko-geografske distribucije naziva za oko 170 vrsta morskih stanovnika registriranih na više od 170 točaka na jugoslavenskoj strani Jadrana, i b) pokušaja etimoloških objašnjenja i utvrđivanja semantičkih struktura tog narodnog nazivlja.¹³⁴ U tom djelu također je posvećeno mnogo pažnje proučavanju najpogodnijih i najopravdanijih naziva za pojedine vrste riba, koji bi morali postati našim jedinstvenim terminima za ribarsku praksu. Pristup takvom problemu bio je, po našem mišljenju, najadekvatniji. Današnji nazivi za ribe i ostale morske životinje, u tom djelu, ispituju se u »iscrpnom kontekstu čitavog geografskog kontinuiteta naše obale koji se postavlja u geografski i historijski kontinuitet Sredozemlja, dok se uzrok ili neposredni poticaj u nastajanju naziva, tzv. denominacioni impuls, traži u samom referentu, tj. u »označenoj stvari« — ribi, raku, mekušcu, itd.«¹³⁵ Ovako postavljena obrada bogate građe

bit će od znatne koristi ne samo lingvističkom atlasu Mediterana već i budućem našem ihtiološko-lingvističkom Atlasu jadranskih riba na kojem se već radi. Izabrati najbolji i odgovarajući naziv za pojedine vrste riba u Jadranu nije lak, ni jednostavan posao. Tamo gdje postoji samo jedan naziv za čitavu našu obalu, tu nema nikakvih problema. Problemi istom onda nastaju kad za jednu, naročito ekonomski nevažnu vrstu riba, imamo mnogo različitih naziva uzduž naše obale. Tu se postavlja pitanje kako na osnovu principa suvremene jezične znanosti izabrati onaj pravi. Jer, dok, npr., nazivi za *srdelu*, *tunja*, *salpu* itd., pokrivaju čitav Mediteran, kao i dobar dio mora izvan njege, dotle se za malu i ekonomski nevažnu ribicu *Paracentropristis hepatus* na našoj obali može nabrojiti preko šezdesetak što naših, što posuđenih naziva.¹³⁶ U ovom posljednjem slučaju nije lako, a niti jednostavno izabrati onaj pravi, jedinstveni naziv za čitavu obalu.

Takvim pokušajima da se izabere pravi naziv između više postojećih termina bavio se dugo godina i naš poznati terminolog B. Finka.¹³⁷ On je posvetio mnogo pažnje odabiranju jedinstvenog naziva za praktičnu upotrebu. Međutim, pristup problemu, tj. sakupljanju građe, kako ga je rješavao navedeni autor nije mogao u potpunosti zadovoljiti u etimološkom smislu.¹³⁸ Materijal je sabiran administrativnim putem iz jednog centra i kao takav može biti nepotpun za suvremeno etimološko izučavanje. Identifikacija materijala *in vivo* pruža kudikamo bolje mogućnosti u tom pogledu. Ilustracije radi donosimo ovdje popis imena riba važnih za ribarstvo otoka Hvara, sakupljenih u proljeće 1952. godine. Unesen je isto tako i popis riba koje je izvršio Botteri do 1849. godine na istom lokalitetu, da se uporedi i vidi koliko su se izmijenili nazivi riba za iste vrste. Iz dobivenih podataka u mogućnosti smo izvući nekoliko općih zaključaka, koji su veoma karakteristični za narodne nazive jadranskih riba. To su: 1. da su imena riba veoma žilav elemenat u jeziku i da se dosta dugo odupiru raznim etničkim superstracijama, 2. da s progresom i modernizacijom saobraćaja, kao i sve češćim kontaktima između raznih naroda i geografskih područja, dolazi do sve češćeg jezičnog miješanja i križanja, što neminovno može ostaviti traga i na izvornom obliku u nazivima riba. To miješanje i križanja imali smo i u prošlosti, a ono djeluje još i dan danas. Ako uzmemo u obzir da je mletački dijalekat kod nas vladao stotinama godina, ipak u usvojenim nazivima mletačke provenijencije nemamo mnogo usvojenih naziva, u usporedbi s nazivima koje smo posudili »u prvo doba naše simbioze sa starim dalmatinskim Romanima«.¹³⁹ To možemo najbolje vidjeti iz naše analoške kreacije pučke etimologije, kao i iz popisa narodnih naziva za ribe otoka Hvara, izvršenih do 1849. godine, u usporedbi sa popisom od 1952. godine.

ZNAKSTVENO IME		NARODNO IME
Ribe (<i>Pisces</i>) ¹⁴⁰	(<i>Botteri</i> , 1849) ¹⁴¹	(<i>Županović</i> , 1952)
<i>Petromyzon marinus</i> Linnaeus, 1758	Lamprida	Tamplida (Stari Grad), Paklenjača (Jelsa), Lamprida (Vrboska).
<i>Scyliorhinus canicula</i> (Linnaeus, 1758)	Mačka	Mačka (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Sućuraj), Mačka od kanala (Vrboska).
<i>Scyliorhinus stellaris</i> (Linnaeus, 1758)	Mačka	Mačka (Stari Grad, Hvar, Sućuraj), Mačka pjegava (Jelsa), Mačka od kraja (Vrboska).
<i>Mustelus mustelus</i> (Linnaeus 1758)	Pas	Drkona (Sućuraj).
<i>Prionace glauca</i> (Linnaeus, 1758)		Pas (Hvar, Jelsa), Gluhi pas (Vrboska).
<i>Sphyrna zygaena</i> (Linnaeus, 1758)	Joron	Peše martelo (Hvar), Jaram (Jelsa), Pas jaram (Vrboska).
<i>Oxynotus centrina</i> (Linnaeus, 1758)	Prasac, miš	Prasac (Stari Grad), Gudić (Jelsa).
<i>Squalus acanthias</i> Linnaeus, 1758	Košćerin	Pas, Pas kostenjač (Stari Grad), Pas koščerin (Hvar), Pas kosćenjak (Jelsa), Oštri pas (Vrboska), Čukov (Sućuraj)
<i>Squatina squatina</i> (Linnaeus, 1758)	Sokot, sklat	Sklat (Vrboska, Sućuraj), Šklat (Stari Grad, Jelsa), Sokol (Hvar).
<i>Torpedo (Torpedo) marmorata</i> Risso, 1810	Tarnjača, trnjača	Trnjača (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), Trnina (Sućuraj).
<i>Raja (Raja) miraletus</i> Linnaeus, 1758		Barakula (Stari Grad, Jelsa, Hvar, Vrboska).
<i>Raja (Raja) clavata</i> Linnaeus, 1758	Raža	Roža (Stari Grad, Jelsa), Raža (Hvar, Sućuraj), Rožina (Vrboska).
<i>Raja (Raja) asterias</i> Delaroche, 1809	Barakula	
<i>Raja (Dipturus) batis</i> Linnaeus, 1758	Klinka	Volina (Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Raja (Dipturus) exyrinchus</i> Linnaeus, 1758	Volina	Volina (Hvar), Kinčica (Jelsa, Vrboska).
<i>Dasyatis pastinaca</i> (Linnaeus, 1758)	Žutuga	Žutulja (Stari Grad, Vrboska), Žutuga (Sućuraj).
<i>Dasyatis centroura</i> (Mitchill, 1815)	Šiba	Šiba (Stari Grad, Jelsa, Vrboska).
<i>Myliobatis aquila</i> (Linnaeus, 1758)	Golub	Golub (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).

ZNANSTVENO IME

NARODNO IME

Ribe (<i>Pisces</i>)	(<i>Botteri</i> , 1849)	(<i>Županović</i> , 1952)
<i>Pteromylaeus bovinus</i> (E. Geoffroy Saint-Hilaire, 1817)		Sokol (Sućuraj).
<i>Acipenser sturio</i> Linnaeus, 1758	Sturiun	Štrjun (Jelsa), Štrijun (Vrboska).
<i>Sprattus sprattus sprattus</i> Linnaeus, 1758	Papalina	Sardelina (Stari Grad), Srdelina (Hvar, Jelsa, Vrboska), Sarakina (Sućuraj).
<i>Sardina pilchardus</i> (Walbaum, 1792)	Srdela	Sardela (Stari Grad), Srdela (Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Alosa alosa</i> (Linnaeus, 1758)	Čepa	Čepa (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), Sarakina (Sućuraj).
<i>Engraulis encrasicolus</i> (Linnaeus, 1758)	Inčun	Minčun (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), Inčun (Sućuraj).
<i>Salmo</i> spp.	Pastrma	Pastrva (Stari Grad).
<i>Synodus saurus</i> (Linnaeus, 1758)	Manjaur	
<i>Anguilla vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)	Jeguja, An-guja, Jegulj	Jaguja (Stari Grad), Angulja (Hvar), Jegulja (Jelsa, Sućuraj), Jagulja (Vrboska).
<i>Muraena helena</i> Linnaeus, 1758	Marina	Marina (Stari Grad, Hvar), Morina (Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Conger conger</i> ([Artedi, 1738] Linnaeus, 1758)	Ugor	Ugor (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Dalophis imberbis</i> (Delaroche, 1809)		Zmija-morska (Jelsa), Morska zmija (Vrboska).
<i>Belone belone gracilis</i> Lowe, 1839	Jaglica	Jaglica (Stari Grad), Iglica (Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Syngnatus</i> spp.	Šilo	Šilo (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Hippocampus</i> spp.	Konjić	Konj (Stari Grad, Jelsa, Sućuraj), Konjic (Hvar), Morski konj (Vrboska).
<i>Merluccius merluccius</i> (Linnaeus, 1758)	Tovar, Mer-luco, Molo	Marluc (Stari Grad), Mol (Hvar, Jelsa), Murluc (Vrboska).
<i>Trisopterus minutus capelanus</i> (Lacepède, 1800)		Pišmolj (Jelsa).
<i>Phycis blenoides</i> (Brünnich, 1768)	Tabinja	Tabinja (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).

ZNAKSTVENO IME		NARODNO IME
	Ribe (<i>Pisces</i>)	(<i>Botteri</i> , 1849)
		(<i>Županović</i> , 1952)
<i>Trachipterus trachipterus</i> (Gmelin, 1789)	Mač	
<i>Zeus faber</i> Linnaeus, 1758	Kovač	Šanpjer (Stari Grad), Šanpjero (Hvar), Šanpjerin (Jelsa), Šanpjerin (Vrboska), Šanpjero (Sućuraj).
<i>Serranus cabrilla</i> (Linnaeus, 1758)	Kanjac	Konjac (Stari Grad, Jelsa), Kanjac (Hvar, Vrboska, Sućuraj).
<i>Serranus hepatus</i> (Linnaeus, 1758)	Miš, mišić	Zmija (Stari Grad), Mišić (Jelsa, Vrboska), Činčin (Sućuraj).
<i>Serranus scriba</i> (Linnaeus, 1758)	Pirak	Pirak (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Anthias anthias</i> (Linnaeus, 1758)	Kirnja (velika)	Kirja (Vrboska).
<i>Dicentrarchus labrax</i> (Linnaeus, 1758)	Ljubin, Lubin	Jubin (Stari Grad, Hvar, Vrboska), Lubin (Hvar, Jelsa, Sućuraj).
<i>Epinephelus guaza</i> (Linnaeus, 1758)	Kirnja prava	Kirja (Stari Grad), Kirnja (Hvar, Jelsa, Vrboska), Kernja (Sućuraj).
<i>Apogon imberbis</i> (Linnaeus, 1758)	Kirnja mala	
<i>Campogramma glaycos</i> (Lacepède, 1801)		Bilizna (Stari Grad, Jelsa, Vrboska), Bilizma (Sućuraj), Falkunet (sitna) (Jelsa, Vrboska).
<i>Lichia amia</i> (Linnaeus, 1758)	Bilizna	Lica (Stari Grad, Hvar, Vrboska, Sućuraj).
<i>Naucrates ductor</i> (Linnaeus, 1758)		Fanfor (Jelsa).
<i>Seriola dumerili</i> (Risso, 1810)	Lica (i uv.) bilizna	Gof (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), Lica (Vrboska, Sućuraj), Falkunet (sitna) (Jelsa).
<i>Trachurus trachurus</i> (Linnaeus, 1758)	Šnjur	Šnjur (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj), Papalinci (sitni) (Hvar).
<i>Trachurus mediterraneus mediterraneus</i> (Steindachner, 1868)		Divlji šnjur (Stari Grad, Hvar), Veliki šnjur, muzikant (Hvar), šnjur (Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Coryphaena hippurus</i> Linnaeus, 1758	Lančeska	Lančeska (Stari Grad), Lampuga (Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Sciaena umbra</i> Linnaeus, 1758	Kavala	Kovala (Stari Grad), Kavala (Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Umbrina cirrosa</i> (Linnaeus, 1758)	Harba	Harba (Stari Grad, Jelsa, Vrboska), Krb (Sućuraj).

ZNANSTVENO IME

NARODNO IME

Znanstveno ime	Botteri, 1849	(Županović, 1952)
<i>Ribe (Pisces)</i>		
<i>Mullus barbatus</i> Linnaeus, 1758	Tria, trija	Trijunić (Stari Grad, Jelsa), Trilja (Hvar), Trijun (Vrboska), Trilja, barbun (Sućuraj).
<i>Mullus surmuletus</i> Linnaeus, 1758	Tria, trija	Trija (Stari Grad, Sućuraj), Trilja (Hvar, Vrboska), Tri(l)ja (Jelsa).
<i>Sparus aurata</i> Linnaeus, 1758	Orada, komorka	Komarča (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Sparus pagrus</i> Linnaeus, 1758	Pagar	Pagar (Stari Grad, Hvar, Vrboska, Sućuraj), Pagarić (Jelsa).
<i>Boops boops</i> (Linnaeus, 1758)	Bukva	Bukva (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj), Batelj (sitna) (Stari Grad, Vrboska), Bukvica (Stari Grad, Jelsa), Batejuša (Stari Grad), Legumin (Hvar).
<i>Dentex dentex</i> (Linnaeus, 1758)	Zubatac	Zubatac (Stari Grad, Sućuraj), Zubotac (Hvar, Jelsa, Vrboska).
<i>Dentex gibbosus</i> (Rafinesque, 1810)	Žubatac	Pagar krunaš (Stari Grad, Sućuraj), Pagar koronas (Vrboska).
<i>Diplodus annularis</i> (Linnaeus, 1758)	Špor, Špar	Špor (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), Pićac (Sućuraj).
<i>Diplodus sargus</i> (Linnaeus, 1758)	Šarag	Šarag (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), Šarak (Sućuraj).
<i>Diplodus vulgaris</i> (E. Geoffroy Saint-Hilaire, 1817)	Fratar	Frotar (Stari Grad, Hvar), Fratar (Jelsa, Vrboska), Fratar (Sućuraj).
<i>Lithognathus mormyrus</i> (Linnaeus, 1758)		Ovčica (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Pagellus erythrinus</i> (Linnaeus, 1758)	Arbun	Arbun (Stari Grad, Hvar, Vrboska, Sućuraj, Jelsa), Arbunić (Stari Grad).
<i>Oblata melanura</i> (Linnaeus, 1758)	Ušata	Ušata (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Pagellus bogaraveo</i> (Brünnich, 1768)	Menula	
<i>Puntazzo puntazzo</i> (Gmelin, 1789)	Pic	Pic (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), Pićac (Sućuraj).
<i>Sarpa salpa</i> (Linnaeus, 1758)	Solpa, Salpa	Solpa (Stari Grad), Salpuša (Hvar), Salpa (Jelsa, Vrboska), Sapa (Sućuraj), Solpušica (sitna) (Stari Grad), Dričulica (Jelsa), Salpušica (Sućuraj).

ZNANSTVENO IME		NARODNO IME
<i>Ribe (Pisces)</i>	(Botteri, 1849)	(Županović, 1952)
<i>Spondylisoma cantharus</i> (Linnaeus, 1758)	Kontar	Kontar, Kontaruša (Stari Grad), Kantor (Hvar, Jelsa, Vrboska), Kantar (Sućuraj).
<i>Spicara maena maena</i> (Linnaeus, 1758)	Trog	Tragalj (Hvar, Sućuraj), Tragljica (Stari Grad), Tragaj (Jelsa, Vrboska, Starigrad).
<i>Spicara maena flexuosa</i> Refinesque, 1810	Oštruja	Menula (Stari Grad), Samar (♂), Samica (♀) (Stari Grad), Gira (Hvar), Štrulj (Jelsa, Vrboska), Oštrulj (Sućuraj), Šilj (sitna) (Stari Grad, Vrboska), Pića (sitna) (Vrboska).
<i>Spicara smaris</i> (Linnaeus, 1758)	Modraš, gira	Gira (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj), Samar (♂) (Jelsa, Vrboska, Sućuraj), Girica (sitna) (Stari Grad, Jelsa, Vrboska, Sućuraj), Šilj (Jelsa), Čikavica (Sućuraj).
<i>Chromis chromis</i> (Linnaeus, 1758)	Crnjelj, carnjelj	Čornac (Stari Grad), Crnelj (Hvar, Jelsa), Črnelj (Vrboska), Crnjak (Sućuraj).
<i>Labrus bimaculatus</i> Linnaeus, 1758	Figa	Figa (Stari Grad, Hvar, Sućuraj), Figa šarulja (Jelsa, Vrboska), Smokva (sitna) (Sućuraj).
<i>Labrus merula</i> Linnaeus, 1758	Vrana	Vrana (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj), Vranac (Sućuraj).
<i>Labrus viridis</i> Linnaeus, 1758	Drožak	Drozak (Stari Grad, Hvar, Sućuraj), Droz (Jelsa, Vrboska).
<i>Acantholabrus palloni</i> (Risso, 1810)	Kirnja	
<i>Coris julis</i> (Linnaeus, 1758)	Knež, knez	Kaco di re (Stari Grad), Knez (Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj), Dugnjača (Jelsa, Vrboska, Sućuraj), Knez (sitna) (Stari Grad), Knjažatovica (Vrboska).
<i>Ophiodon barbatum</i> Linnaeus, 1758	Huj (Jelsa)	
<i>Symphodus (Symphodus) rostratus</i> (Bloch, 1797)	Dugonosica	Dugonosica (Stari Grad, Jelsa), Smokvica, čuka (Vrboska).
<i>Symphodus (Crenilabrus) mediterraneus</i> (Linnaeus, 1758)	Pesce sasso	
<i>Symphodus (Crenilabrus) melops</i> (Linnaeus, 1758)	Hinjuša	Šornjača (Stari Grad), Solnjača (Hvar), Salnjača (Jelsa, Vrboska), Zelenka (Sućuraj), Lumbrak, Kirnjuša (Hvar).

ZNANSTVENO IME		NARODNO IME
Ribe (<i>Pisces</i>)	(<i>Botteri</i> , 1849)	(<i>Županović</i> , 1952)
<i>Symphodus (Crenilabrus) ocellatus</i> (Forskål, 1775)	Hinjuša	Zelenčica (Jelsa).
<i>Symphodus (Crenilabrus) roissali</i> (Risso, 1810)	Kraška	
<i>Symphodus (Crenilabrus) tinca</i> (Linnaeus, 1758)	Jebac (♂), solnjača (♀)	
<i>Trachinus</i> spp.	Pauk	Pauk (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), Dragana (Sućuraj).
<i>Uranoscopus scaber</i> Linnaeus, 1758	Bežmek bezmek	Batovina (Stari Grad, Jelsa, Vrboska), Bežmek (Hvar), Mucalo (Sućuraj).
<i>Trichiurus lepturus</i> Linnaeus, 1758	Mač	Mač (Stari Grad, Vrboska), Peše spada (Hvar), Sabljari (Jelsa), Maćinac (Sućuraj).
<i>Scomber (Scomber) scombrus</i> Linnaeus, 1758	Skuša	Skuša (Stari Grad, Vrboska, Hvar, Jelsa, Sućuraj).
<i>Scomber (Pneumatophorus) japonicus</i> Houttuyn, 1782	Lokarda	Lokarda (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Thunnus (Thunnus) — thynnus</i> (Linnaeus, 1758)	Tun	Tunj (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Auxis rochei</i> (Risso, 1810)	Trup	Trup (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Euthynnus (Euthynnus) quadri-punctatus</i> (E. Geoffrey Saint-Hilaire, 1817)		Luc (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Sarda sarda</i> (Bloch, 1829)	Polanda	Polonda (Stari Grad), Palamida (Hvar, Jelsa, Vrboska), Polanda (Sućuraj).
<i>Tetrapturus belone</i> Rafinesque, 1810		Jaglun (Jelsa, Vrboska).
<i>Xiphias gladius</i> Linnaeus, 1758	Jaglun	Jaglun (Stari Grad, Sućuraj), Iglun (Hvar), Jaglun gluhi (Jelsa), Divlji jaglun (Vrboska).
<i>Gobius niger</i> Linnaeus, 1758	Glavoč	Glamoč (Jelsa), Glamoč bijelac (Hvar), Glamac (Vrboska), Porapnjak (Jelsa), Parapnjak (Vrboska).
<i>Gobius cruentatus</i> Gmelin, 1789	Glavoč	Crnjak, ugvat (Hvar).

ZNANSTVENO IME

NARODNO IME

ZNANSTVENO IME		NARODNO IME
Ribe (<i>Pisces</i>)	(<i>Botteri</i> , 1849)	(<i>Županović</i> , 1952)
<i>Gobius</i> spp.	Glavoč	Glamac (Stari Grad, Glamoči (Hvar, Jelsa, Vrboska), Glamoč (Sućuraj).
<i>Blennius ocellaris</i> Linnaeus, 1758	Kokot	Baba (Stari Grad, Sućuraj, Vrboska), Babaslinka (Hvar), Božji kotić (Jelsa), Grizica (Vrboska).
<i>Blennius gattorugine</i> Brünnich, 1768	Kokot	
<i>Blenius pavo</i> Risso, 1810	Baba	Božji kokot (Stari Grad), Babaslinka (Hvar), Babica (Jelsa), Kokotanac (Vrboska), Pivac (Sućuraj).
<i>Blennius</i> spp.	Kokot	
<i>Sphyræna sphyræna</i> (Linnaeus, 1758)	Jaglunić, škaram	Jaglunić (Stari Grad, Jelsa, Vrboska), Muštravenot (Sućuraj).
<i>Mugil cephalus cephalus</i> Linnaeus, 1758	Cipal	Cipol (Hvar), Cipol volpin (Jelsa).
<i>Oedalechilus labeo</i> (Cuvier, 1829)	Cipal	Cipol plutaš (Sućuraj).
<i>Mugil</i> spp.	Cipal	Cipol (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Atherina hepsetus</i> Linnaeus, 1758	Gavun	Gavun (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Sućuraj, Vrboska).
<i>Atherina (Hepsetia) boyeri</i> Risso, 1810	Giga	Iga (Stari Grad, Hvar), Ljiga (Jelsa), Jiga (Vrboska), Ojuga (Sućuraj).
<i>Scorpaena porcus</i> Linnaeus, 1758	Skarpin	Skarpun (Stari Grad), Škorpun (Hvar), Škarpun (Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Scorpaena scrofa</i> Linnaeus, 1758	Skarpina	Škarpina (Stari Grad), Škorpina (Hvar), Škarpina (Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Scorpaena notata</i> Rafinesque, 1810		Škarpunić (Stari Grad, Jelsa), Škarpunić (Vrboska, Sućuraj).
<i>Trigla lyra</i> Linnaeus, 1758	Lučerna	Kokot (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska), Krkaja (Sućuraj).
<i>Trigla lucerna</i> Linnaeus, 1758	Delbon	
<i>Aspitrigla cuculus</i> (Linnaeus, 1758)	Lastovica, lastavica	Karkaja (Stari Grad).
<i>Eutrigla gurnardus</i> (Linnaeus, 1758)	Lastovica	
<i>Lepidotrigla cavillone</i> (Lacepède, 1801)	Lučernica	Anzulet (Stari Grad).

ZNANSTVENO IME

NARODNO IME

Ribe (*Pisces*)(*Botteri*,
1849)(*Županović*, 1952)

<i>Trigloporus lastoviza</i> (Brünnich, 1768)	Kokot	
<i>Peristedion cataphractum</i> (Linnaeus, 1758)		Turčin (Jelsa, Vrboska).
<i>Cephalacanthus volitans</i> (Linnaeus, 1758)	Lastovica	Lastavica (Stari Grad, Hvar, Jelsa, Vrboska, Sućuraj).
<i>Scophthalmus rhombus</i> (Linnaeus, 1758)	Sfoj	
<i>Phrynorhombus regius</i> (Bonnaterre, 1788)	Sfoj	
<i>Psetta maxima</i> (Linnaeus, 1758)		Rub (Stari Grad), Romb (Jelsa).
<i>Bothus podas podas</i> (Delaroche, 1809)	Sfoj	
<i>Arnoglossus kessleri</i> Schmidt, 1915	Sfoj	
<i>Pleuronectes platessa</i> Linnaeus, 1758	Pasera	List (Stari Grad, Vrboska), Pašara (Jelsa, Vrboska), Viverak (Sućuraj).
<i>Solea</i> spp.	Sfoj	Švoja (Stari Grad, Sućuraj), Pizdin pokrivač (Stari Grad), List (Jelsa), Svoj (Vrboska).
<i>Balistes carolinensis</i> Gmelin, 1789		Tamburo (Stari Grad), Bucot (Vrboska).
<i>Mola mola</i> (Linnaeus, 1758)	Pesce luna	Bucat (Stari Grad, Jelsa, Vrboska, Sućuraj), Peše tambur (Hvar).
<i>Gouania wildenowii</i> Risso, 1810		Prilipak (Vrboska, Sućuraj).
<i>Lophius piscatorius</i> Linnaeus, 1758	Divja skor-pina, Hudo-bina, Divja škarpina	Hudobina (Stari Grad, Jelsa, Vrboska), Divlja škarpina (Hvar), Grdobina, divja bina (Hvar, Sućuraj), Škrpnja (Vrboska).

BILJESKE

¹ Statut potječe iz god. 1331. Tiskano izdanje MHJ sv. III, str. 167—495. Starije izdanje Statuta Communitatis Lesinae, Venetiis, 1643.

² Statuta Communitatis Lesinae II. LXXXIX. De piscatoribus 1557, 7 januarii, Lesinae, str. 291 i De regulatione in sua parte terminationes circa piscatores 1557, 4 martii, Lesinae, str. 292.

³ Statuta et leges-civitatis Scardonae-Monumenta historico-juridica, Vol. III, Cap. LXVII. De venditione piscium, str. 135. Zagabriae 1882—83.

⁴ Statut i reformacije grada Trogira (1322. g.), Zagreb 1915 (Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium volumen X, str. 71. Reformationum. Liber II, gl. 42. (priredio I. Strohal).

⁵ V. *Pribojević*, O podrijetlu i zgodama Slavena — De origine successibusque Slavorum (lat. tekst i hrv. prijevod), str. 96, Zagreb 1951.

⁶ N. Colak, Naše ribarstvo do pada mletačke republike, *Pomorski zbornik*, knj. I, str. 410, Zagreb 1962, i G. Novak, Dokumenti za povijest ribarstva, sv. I, Zagreb 1952, d. 4, str. 29.

⁷ S. Zupanović, Nekoliko zapažanja o ribarstvu Hvara, *Pomorski zbornik*, knj. 14, str. 571. Rijeka 1976.

⁸ Commissiones et relations Venetae, sv. II (MSHSM, vol. VIII), Zagreb 1877, str. 18.

⁹ Ibidem, sv. III, str. 12.

¹⁰ Ibidem, str. 22.

¹¹ »Nella città sc. di Liesena, s'attrovano 1300 anime, da fatti 500, gente molto litigiosa. In XIII ville et nelle isole di Lissa et Torcola sono anime 7340 da fattione 1600. Tutta quella isola de vini, fighe et sardelle cava d'intrada più di ducati 80 mille, delle quali 30 mille si traze della pescason delle sardelle. Onde se spende in barili et botte ogni anno più de ducati cinque mille».

S. Ljubić, Commissiones et relations Venetae, sv. III, str. 122.

¹² P. Hektorović, Ribanje i ribarsko prigrivanje. Jadranski institut JAZU, Zagreb, 1951 (iz. R. Bujas), str. 65—66.

¹³ P. Skok, Naša pomorska i ribarska terminologija na Jadranu, Split, 1933, str. 80.

¹⁴ M. Gazarović, Murat Gusar — Razgovaranje morsko. Venetia 1623. U Enciklopediji Jugoslavije, str. 434, vol. 3. Zagreb, 1958, stoji zapisano da je Marin Gazarović preveo pod naslovom: »Murat Gusar« djelo talijanskog pisca Lodovica Aleardija »Il Corsaro« Arimante. Radnja ove ribarske farse događa se na Visu. Između činova dodao je Ljubiću, vjerojatno originalno pastirsko »razgovaranje«. Prijevod je štampao u Veneciji 1623. i posvetio ga hvarskoj vlasteli, kojoj je drago »pojenje našega jezika».

¹⁵ Ibidem. Evo nekoliko citata iz tog djela u kojem je ribar Cvitko glavna ličnost.

»... Mrižom spilu obstručući
Jeda salpe tot zagradi
Čim družinu svu nasladi,
pod tom spilom ribajuću«

Na žalu se po tihosti
Igrahomo meu nami
Loveć kunjak, ona dosti
Ogarc strunah nje rukami.
Ja bradate vlasinice
I lupare kadgod parah,
Strašeć male te ribice...«

»V isto t'ni mat, ni salpa, ni trilja
nego li pauk, aliti marina,
ali riba pas, od njih nisi milija
Ali skarpina.«

(Cin prvi)

»... Ne gledaj ti da sam ribar,
Ribar ti je otac bio,
častan je vik znaj živio —
Niti špare, ni dunjaće,
niti male ribe lovim,
gdi god ribu okom mim vim,
S mojih s'osti ne izmaće.

Ggi god cipla kad god vidim,
Ali zubaca, ali lubina,
To je moja, znaj, lovina,
Tuj s ostima ja naslidim.
Obnoć barzo napunim brod,
Kad mi lipo navaža tko,
Ribu ću ubit vozi jako,
Biži riba barzo i hod«, itd.

(Cin treći)

U istom djelu saznajemo da je na otoku Visu: »More puno ribe, suakoyake, lipee i zdraue: lise, sardel, skusi i ostalih litgnih rib, od kih nemoxese stuari pichniye, pritiliye, ni boglie. Od kih tokose blago vadi, de se nemoxe yazikom izrechi tko ni vidio. Zatoy nemani in gnieme bilaye toliko moguchia Kraglieuina.«

Cf. C. Fisković, Gazarovićev ljetnikovac u Visu, *Hrvatsko kolo*, str. 127, Zagreb, 1946, te S. Zupanović, Marina fauna i ribarstvo, *Hortikultura*, br. 2, str. 15, Zagreb, 1964 i S. Zupanović, Pojavljivanje, nestajanje i rasprostranjenje sredozemne medvjedice (*Monachus monachus* Hermann) u Jadranu, *Pomorski zbornik*, knj. 4, str. 592, Zadar, 1966.

¹⁶ J. Ravlić, More u hrvatskoj književnosti, *Pomorski zbornik*, knj. I, str. 478—480, Zagreb, 1962.

¹⁷ Cf. bilješku 13; zatim od istog autora: *Sur l'élément grec de l'ancien dalmate, Revue de Linguistique Romane*, 19, 1915, str. 227—230; *Zum Balkanlatein Zeitschrift für Romanische Philologie*, sv. 46, 48, 50, 54 i 57; i veoma iscrpni: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I—IV*, Zagreb, 1971—1974.

¹⁸ B. Jurišić, O našoj pomorskoj terminologiji, *Pomorski zbornik*, knj. I, Zagreb, 1962, str. 454—455.

¹⁹ Ibidem, I. c.

²⁰ V. Vinja, Struktura i etimologija jadranskih naziva za riblje parove trilja — barbun i skuša — lokarda, *Čakavska rič*, Split, 1977, broj 2, str. 6 (posebni otisak).

²¹ Ibidem, str. 5.

²² Ibidem, str. 6.

²³ Ibidem, str. 6. i 7.

²⁴ V. Vinja, Jezično podrijetlo naših imena riba, *Pomorska enciklopedija*, VI, str. 577—578, Zagreb, 1957.

²⁵ Statuta et leges communitates Lesinae, opera S. Ljubić MSHSM, P. I. Statuta et leges, vol. III, Zagreb 1882—3, Lib. IV, str. 201.

²⁶ Građu koju ovdje iznosim u svezi s imenima riba dio je materijala sakupljenog za ihtiološko-lingvistički Atlas jadranskih riba, a sakupio ga je autor ili V. Vinja, profesor Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu ili obojica zajedno.

²⁷ M. Kostrenčić, Nacrt historije hrvatske države i hrvatskog prava, Zagreb 1956, str. 93 et seq.

²⁸ G. Novak, Ratovi i bitke na Jadranskom moru, *Pomorski zbornik*, knj. I, Zagreb, 1962, str. 172.

²⁹ V. Vinja, Odkud našem narodu imena riba i kako ih on usvaja i prilagođuje, i Kako naš narod prima i prilagođuje strana imena riba, *Morsko ribarstvo*, br. 9, str. 248—50 i br. 10, str. 270—272, Rijeka, 1957.

³⁰ Ibidem, l. c.

³¹ Š. Zupanović, Ribarstvo šibenskog područja, Jadranski institut JAZU, Zagreb 1963, str. 18 et seq.

³² Ibidem, l. c.

³³ Ibidem, str. 21.

³⁴ Cf. bilješku 29, l. c.

³⁵ V. Vinja, Napomene uz nekoliko dosad nepovrđenih starogrčkih elemenata u jadranskom ihtiološkom nazivlju *Živa Antika* (poseban otisak), god. V, sv. 1, Skoplje 1955, str. 2 i 3.

³⁶ Ibidem, l. c.

³⁷ Cf. bilješku 12, str. 66.

³⁸ Cf. bilješku 15.

³⁹ Cf. bilješku 20, str. 37 i 38.

⁴⁰ Cf. bilješku 7, str. 586 i 587.

⁴¹ Cf. bilješku 20, str. 35—37.

⁴² Talijanski ihtiolog A. Ninni u svom radu: »Enumerazione dei pesci delle Lagune e Golfo di Venezia«. Estratte dall' *Annuario della Società dei Naturalisti* — Anne V, 1870 na str. 10 navodi za veliku trlju (*Mullus surmuletus* L.) pučki venecijanski naziv *tria*, a za malu trlju (*Mullus barbatus* L.) *barbôn*.

⁴³ Cf. bilješku 20, str. 12.

⁴⁴ Ibidem, l. c.: »Ihtionimi koji nastavljaju grč. triglêl potječu iz više izvora. Zbog sačuvane skupine — *gl* — nedvojbeno je dalmatsko posredstvo u preuzimanju grč. triglêl jedino u našem obliku *trigla*, a i samo područje gdje tu varijantu nalazimo poznato je sa svoje konzervativnosti i čuvanja starijih jezičnih elemenata. Drugi oblici sa sačuvanom skupinom — *gl* — ali s palatiziranim lateralom — *l* — *trigja*, *trigjica*, *triglja* preuzeti su, po svemu sudeći, iz južnotalijanskih dijalekata. Ni tu geografska distribucija ne pričinja teškoća. Bari ima *trègghe* (Scoria 203—4), Taranto *trègghe* (Taranto 46), Bitonto *trègghe* (G. Saracino, *Less. bitontino*, 487), Molfetta *trègghe* (R. Scardigno, *Nuovo lessico molfettese-italiano*, Molfetta 1963, p. 524, a Catanzaro *trighia* (Penso)).«

⁴⁵ »Trigla ideo à Graecis dictus est hic piscis, quòd ter anno pariat, quòd Oppianus versiculo isto testatur, »Accipiunt Triglae triuo cognomina partu.« Petri Bellonii Cenomani: *De Aquatilibus* liber 1, ed. 1552, str. 173.

⁴⁶ »Latini Mullos ex eo dixerunt, quòd quum coloris sint rubri, Mullorum colorem, quòd calcementi genus apud Romanos erat, referunt. Eius rubedinem testatur hoc versu Ovidius: »Squalus tenui suffusus sanguine Mullus.« Ibidem.

Ovo paraetimološko tumačenje ihtionima se još u antičko doba dovodilo u vezu sa brojnim »mističnim značenjima«. Brojnim vjerovanjima povezanim uz broj »tri« mislilo se da je grč. naziv *triglêl* od riječi *trîs* i *gónos*. (Cf. bilješku 20, str. 9).

Bez obzira na ta razna paraetimološka tumačenja, Skok (Cf. bilješku 13, str. 46) kod objašnjavanja etimologije grčkog naziva *triglêl*, kaže da je »nepoznata postanja«, a isto tako je postupio i Boisaq koji smatra da je postanje riječi tamno (cf. bilješku 20, str. 9).

⁴⁷ V. Vinja, L'Italia meridionale come centro d'irradiazione degli elementi greci nei dialetti serbo-croati della Dalmazia, »Studi in onore di Ettore Lo Gatto e Giovanni Maver«, 1962, 685—692.

⁴⁸ Cf. bilješku 4, l. c.

⁴⁹ V. Vinja, Le Roman de Dalmatie, intermediaire des éléments grecs dans l'ichthyonymie Yougoslave. *Bollettino dell' Atlante linguistico Mediterraneo*. Estratto dal No. 10—12 (1968—1970), Firenze, str. 84.

⁵⁰ Cf. bilješku 20, str. 12: »Kako naši refleksi *-l/-lj/-j-* nisu pertinentni za određivanje točke iradijacije aloglotskog naziva (usp. *ule/ulje/(j)uje*<OLEU), teško je bilo što pouzdanje reči u oblicima *trilja*, *trlja*, *trija*, *trja*, *tárja*, *tarla*, *tarlja*« koji zacijelo stoje u vezi sa mlet.-ital. *triglia*« (Skok, Term. 46). Proširenje pomoću rom. augmentativnog morfema — *un*-<ONE (*trljun*, *trijun*) ne označava veće primjerke već samo dovodi do promjene gramatičkog roda (prema *barbun*), a oznaka za manje primjerke postize se proširenjem takvih »augmentativa«, i to bilo pomoću našeg deminutivnog morfema *-ić*, čime se postize hibridna tvorba *trifunić*, bilo pomoću rom. (mletačkog) sufiksa iste funkcije — *cin:trijuncin*. Ovdje je produktivan i sufiks *-uh* pomoću kojega nastaje oblik *trljuh*. Prema pluralu ovog posljednjeg (*-uh*→*-usi*) nastaje *trljusi* (tip: *orah* — *orasi* → *orasi*).«

Manje je raširen venecijanizam *barbun* s varijantama *barbun*, *barban* i *barbon*. S pomoću sufikalnog morfema *-uc* (< tal. *-uzzo* < lat. *-UCEU*) nastaje *barbuc*, dok se ženski gram. rod. (prema *trilja*) postize kombiniranjem tal. *-ez(-)* < lat. *-ENIS* s domaćim proširkom *-ica: barbuneczica*.«

(Cf. bilješku 47, l. c.)

^{49a} V. Vinja, Le Grec et le Dalmate, *Zeitschrift für Balkanologie* V, 1967, 203 et seq.

⁵⁰ V. Vinja, Etymologie populaire comme déformatrice des noms grecs et latins dans la nomenclature ichthyologique de l'Adriatique orientale, *Godišnjak I. Balkanološkog instituta*, Sarajevo 1956, str. 34—54.

⁵¹ Cf. bilješku 48, str. 78.

⁵² Cf. bilješku 35, str. 1.

⁵³ Cf. bilješku 26.

CLOFNAM, Check-list of the fishes of the north-eastern Atlantic and of the Mediterranean, ed.: J. C. Hureau and Th. Monod, I, II, UNESCO, Paris, 1973.

⁵⁵ Cf. bilješku 35, str. 1; zatim od istog autora: (1) »Contributions Dalmates au *Romanisches Etymologisches Wörterbuch* de W. Meyer-Lübke«, *Revue de Linguistique Romane*, 21, 1957, str. 265.

⁵⁶ Cf. bilješku 35, str. 8 i 9; zatim od istog autora: (1) »L'ichthyonymie ragusaine et la Méditerranée«, *Bollettino dell' Atlante Linguistico Mediterraneo*, 13—15, 1971—1973, str. 54 i 55; (2): »Romanica et Dalmatica dans le premier dictionnaire étymologique croate ou Serbe (ERHSJ II, III vol.)«. *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*, 37/1974, str. 178—181. (3): »De l'importance dans la connaissance du référent dans la recherche étymologique: les dénominations de l'*Orthogoriscus mola*«. *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*, 39/1975, str. 10.

⁵⁷ V. Vinja, »Les noms des Ménidés«. *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisa*, 21—22/1966, str. 17 i 18, i zatim od istog autora cf. bilješku 48, str. 83.

⁵⁸ Cf. bilješku 55(2), str. 262 i bilješku 57(1), str. 84. Zatim od istog autora (1): »Notes ichtyologiques dalmates«. *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, 9—10/1960, str. 159—160; (2): »Romanica et Dalmatica dans le premier dictionnaire étymologique croate ou serbe«. *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, 33—36/1972—1973, str. 567; (3): »Antroponimi u ihtionomiji«, *Onomastica Jugoslavica*, br. 7, 1978, str. 12 i 13 (posebni otisak).

⁵⁹ Cf. bilješku 17, ERHSJ, I, 1971, str. 268.

⁶⁰ Cf. bilješku 15.

⁶¹ Cf. bilješku 58(1), str. 159—160.

⁶² Cf. bilješku 29, str. 271; bilješku 58(2), str. 568; bilješku 47, str. 687—8; bilješku 50, str. 40—41; bilješku 56(2), str. 177—178, kao i od istog autora: (1): »Nouvelles contributions au »Romanisches Etymologisches Wörterbuch« de W. Meyer-Lübke.« *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, No. 7, 1959, str. 23.

⁶³ Cf. bilješku 15.

⁶⁴ Cf. bilješku 57, str. 7—9.

⁶⁵ Cf. bilješku 57, str. 9—11; bilješku 29, str. 271.

⁶⁶ Cf. bilješku 57, str. 11—14; bilješku 29, str. 249 i od istog autora: II. »Les noms de l'oursin« en Dalmatie. Paris, 1956, str. 3—4 i (1): »O nekim oblicima romansko-slavenskog jezičnog miješanja.« *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, sv. II, 1954, str. 199—208.

⁶⁷ Cf. bilješku 50, str. 48—49.

⁶⁸ Cf. bilješku 20, str. 6.

⁶⁹ Cf. bilješku 29, str. 249; bilješku 56(1), str. 49—50 i bilješku 56(2), str. 161.

⁷⁰ Cf. bilješku 20, str. 271—272; bilješku 48, str. 80—81; bilješku 50, str. 45—47; bilješku 58(2), str. 549; bilješku 49a, str. 203 i seq., i od istog autora: (1) »Le lat. *BABA et ses continuateurs dans l'ichtyonymie croate«. *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, 29—32/1970—71, str. 93. Zagreb.

⁷¹ Cf. bilješku 48, str. 82.

⁷² Ibidem, l. c.

⁷³ Cf. bilješku 29, str. 271.

⁷⁴ Cf. bilješku 58, str. 152.

⁷⁵ Cf. bilješku 12, str. 65.

⁷⁶ Cf. bilješku 55(1), str. 252—253; bilješku 56(2), str. 164—165; bilješku 56(3), str. 11 i od istog autora: (1) »Analyse du contenu des ichtyonymes. Les noms de »*Labrax lupus*« et de »*Chrysophrys aurata*«. *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, 25—26, Zagreb 1968, str. 17—19 i »Elément grec dans la phytonymie serbocroate de l'aire dalmate«. *Godišnjak IV. Centar za balkanološka ispitivanja*, Knj. 2. Sarajevo 1966, str. 98—99.

⁷⁷ V. Vinja, »En marge d'un livre de Skok. Les noms adriatiques d'»*Oblata melanura* C.V. et de »*Seriola Dumerilii* Risso.« *Annales de l'Institut français de Zagreb*, No. 4—5, 1955—1956, str. 20—22; Cf. bilješku 56(2), str. 166.

⁷⁸ Cf. bilješku 58(1), str. 153—154.

⁷⁹ Cf. bilješku 56(3), str. 25.

⁸⁰ Ibidem, l. c.

⁸¹ Cf. bilješku 58(1), str. 154.

⁸² Ibidem, l. c.

⁸³ Cf. bilješku 56(3), str. 24.

⁸⁴ Cf. bilješku 17 (ERHSJ, knj. III), str. 204.

⁸⁵ Cf. bilješku 12, str. 65.

⁸⁶ Cf. bilješku 29, str. 271.

⁸⁷ Cf. bilješku 64(1), str. 207.

⁸⁸ Cf. bilješku 58(3), str. 21; bilješku 68(1), str. 93—98; bilješku 55(1), str. 253—254; bilješku 50, str. 42—44.

⁸⁹ Cf. bilješku 17, ERHSJ, knj. II, str. 323.

⁹⁰ Cf. bilješku 15.

⁹¹ Cf. bilješku 74(1), str. 9—10.

⁹² Cf. bilješku 17, ERHSJ, knj. III, str. 540.

⁹³ Cf. bilješku 75, str. 14.

⁹⁴ Cf. bilješku 12, str. 65—66.

⁹⁵ Cf. bilješku 17 (ERHSJ, knj. III), str. 540 i bilješku 75, str. 19.

⁹⁶ Cf. bilješku 75, str. 19—20.

⁹⁷ Cf. bilješku 13, str. 55.

⁹⁸ Cf. bilješku 12, str. 65—66.

⁹⁹ Cf. bilješku 17 (ERHSJ, knj. III), str. 508.

¹⁰⁰ Ibidem (ERHSJ, str. 267—268. Za izraz *trnjaža*, cf. *Skok*, ZfrPh, 54, 475.

¹⁰¹ Cf. bilješku 13, str. 37—39 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. I), str. 13—14.

¹⁰² Ibidem, l. c.

¹⁰³ Cf. bilješku 17 (ERHSJ, knj. I.), str. 31.

¹⁰⁴ Cf. bilješku 55, str. 251.

¹⁰⁵ Ibidem, str. 255.

¹⁰⁶ Ibidem, str. 261.

¹⁰⁷ Cf. bilješku 15.

¹⁰⁸ Cf. bilješku 17 (ERHSJ, knj. III), str. 227—228 i bilješku 55, str. 266.

¹⁰⁹ Ibidem (ERHSJ, knj. III), str. 260 i knjiga IV, str. 657.

¹¹⁰ Ibidem (ERHSJ, knj. II), str. 78—79.

¹¹¹ V. Vinja: Neke etimologičke i semantičke bilješke, ZbrFFZ, 1955, str. 149; bilješku 13, str. 45.

¹¹² Cf. bilješku 17 (ERHSJ, knj. II), str. 640 i 661.

¹¹³ Cf. bilješku 109, str. 150.

¹¹⁴ Cf. bilješku 17 (ERHSJ, knj. III), str. 195—196 i bilješku 56(2), str. 178.

¹¹⁵ Cf. bilješku 13, str. 47 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. I), str. 232.

¹¹⁶ Ibidem, str. 47 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. III), str. 308.

¹¹⁷ Cf. bilješku 15.

- 116 Ibidem, str. 47 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. II), str. 585.
 116a Cf. bilješku 12.
 117 Ibidem, str. 50 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. III), str. 258.
 118 Cf. bilješku 12 i 15.
 119 Cf. bilješku 13, str. 50 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. II, str. 184).
 120 Ibidem, str. 51 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. II), str. 323.
 121 Ibidem, str. 51 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. III), str. 523.
 122 Cf. bilješku 58(3), str. 7, bilješku 13, str. 51 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. III), str. 206.
 123 Cf. bilješku 13, str. 52 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. I), str. 710.
 124 Ibidem, str. 52 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. I), str. 630; zatim bilješku 58(2), str. 556.
 125 Cf. bilješku 61(1), str. 23.
 126 Cf. bilješku 13, str. 54 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. II), str. 485, te bilješku 58(3), str. 14.
 127 Cf. bilješku 12 i 13.
 128 Cf. bilješku 58(3), str. 14.
 129 Cf. bilješku 13, str. 54 i bilješku 17 (ERHSJ, knj. I), str. 770.
 130 V. Vinja, »La fortune du lat. *Clupea*«, *Studia Romanica et Anglica Zagrabienzia*, 15—16§1963, str. 44—45, i bilješku 13, str. 53.
 131 Cf. bilješku 13, str. 60.
 132 Ibidem, str. 61.
 133 Cf. bilješku 58(3), str. 5.
 133a V. Vinja, *Jadranska fauna-etimologija i struktura naziva*, knj. I, 504 str.; knj. II, 558 str. JAZU-LOGOS Split, 1986.
 134 Cf. bilješku 20, str. 7.
 135 Ibidem, str. 6.
 136 Cf. bilješku 24, str. 579.
 137 B. Finka, Nazivi za neke vrste plemenite ribe. *Morsko ribarstvo*, 1956, str. 250; ib., str. 295: Nazivi za sitnu plavu ribu; ib., str. 356; Lokarda, škuša i šnjur; ib., str. 383: Trlja, oslić i cipal; ib. str. 243: Gira, gavun i bukva; *Morsko ribarstvo*, 1957: Škrpun i škarpina, str. 18; ib., str. 63: Nazivi za plosnatice (listašice); ib., str. 90: Kanjac, arbun, pirka; ib., str. 117: Sarag, crnošijac i pic, ib., str. 160: Ušata, kantar i špar; ib., str. 201: Raža i drhtulja; ib., str. 221: Grdobina, pauk i bežmek; ib., str. 295: Golub, viža i sklat. *Morsko ribarstvo*, 1971, str. 160: Nazivi za jeguljaste ribe; *Morsko ribarstvo* 1972, str. 60: O nazivima polanda, trupac, luc; ib., str. 114: Nazivi iglica, lica i gof; ib., str. 170: O nazivima kovač, kirnja i vranac; *Morsko ribarstvo*, 1973, str. 18: O nazivima riba smokvica i ovcica; ib., str. 123: O nazivima pagar i salpa; ib., str. 175: Ugotice; *Morsko ribarstvo*, 1974, str. 121: Nazivi za ribe iz porodice gira.
 138 Cf. bilješku 29, str. 248.
 139 Cf. bilješku 13, str. 45.
 140 Nomenklatura je upotrijebljena po sustavu CLOFNAM, I, 1973 (v. bilješku 54).
 141 S. Brusina, Naravoslovne crtice sa sjevero-istočne obale Jadranskoga mora. Dio drugi (putopis), Zagreb, 1874, str. 43—63. U svom radu je štampan najstariji katalog riba otoka Hvara do 1849. godine (Botteri-Boglić). U ovaj popis riba uvrštene su i ribe iz drugoga kataloga (Botteri-Bellotti-Danilo) iz 1854. godine. V. S. Brusina, Dva popisa dalmatinskih riba od M. Botteri-a s dodacima Heckel-a, Bellotti-a, Stalio-a i dr. *Glasnik hrvatskoga Naravoslovnoga Društva*, VI (br. 1—6), Zagreb 1892—1894, str. 109—151.

LA PECHE ET LA TERMINOLOGIE ICHTYOLOGIQUE DE L'ILE DE HVAR

Résumé

Dans les lignes qui suivent l'auteur a cherché à nous fournir quelques données sur l'état des pêcheries de l'île de Hvar au XVIe siècle et, en même temps, proposer une solution étymologique pour les noms de poissons employés dans la même région.

Selon les sources écrites, la pêche et les pêcheries de l'île ont connu au XVIe siècle un développement considérable. Les habitants en tiraient les moyens de subsistance assez importants. Aussi n'est-il pas étonnant que les premières oeuvres halieutiques de notre littérature aient vu le jour précisément à Hvar. Le poète croate Petar Hektorović (1487—1572) dans son poème *Ribanje i ribarsko prigovaranje* (Venise, 1568), le premier dans notre littérature, décrit la vie des pêcheurs, les coutumes, les techniques et, surtout, nous énumère un nombre relativement important de noms de poissons en usage à son époque. Un autre poète originaire de la même île, Marin Gazarović, décrit dans son oeuvre *Murat — gusar — razgovaranje morsko* (Vénise, 1623), d'une manière inspirée les conditions de vie des pêcheurs, la pêche au lamparo etc., en citant, lui-aussi, plusieurs noms d'animaux marins. Un grand nombre de ces ichtyonymes sont en usage de nos jours parmi

les populations côtières. Ils sont considérés comme croates et populaires mais leur origine est à chercher dans le passé très éloigné.

En se prévalant du concours de plusieurs linguistes qui en ont traité, l'auteur a pu déceler dans ces dénominations les reliques des langues qui étaient autrefois parlées sur ce littoral en superposant les unes aux autres (langue de substrat méditerranéen, grec, latin, dalmate, slave et vénitien). Etant donné que des liens directs entre les Grecs et les Croates n'existaient pas, c'est le dalmate (langue romane pré-vénitienne) qui a servi d'intermédiaire pour ces éléments grecs qui font aujourd'hui partie du patrimoine linguistique croate. Ces éléments, de l'avis de l'auteur, sont bien représentés dans les parlers populaires de l'île de Hvar. Le grec et le dalmate étant les langues des milieux urbains et le slave étant le moyen de communication des nouveaux venus, il est logique que dans ces rencontres linguistiques des systèmes différents entre eux il y eut de nombreuses adaptations parétymologiques et motivations secondaires, d'étymologies dites «populaires» qui nous témoignent que les habitants insulaires ont commencé très tôt à s'occuper de la pêche. Peu à peu, le croate commença à supplanter les langues du substrat et la nomenclature ichtyonymique est de nos jours complètement croatisée quoique comportant un très grand nombre d'ichthyonymes d'origine alloglottique.

Les éléments expliqués par l'auteur montrent avec quelle force ces parties du vocabulaire insulaire sont attachées au sol où elles sont en usage. Si l'on prend en considération que l'élément vénitien est dû à la dominance de la Sérénissime qui dura plusieurs siècles, on en vient à la conclusion que les noms empruntés à cette langue sont relativement peu nombreux si on les compare aux ichthyonymes hérités des langues qui étaient en usage pendant la cohabitation des ethnies diverses avant la suprématie vénitienne. La nomenclature ichtyologique de Hvar nous en fournit un exemple éclatant.